

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Економіки і управління

Кафедра обліку, аудиту та оподаткування

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Освітній рівень

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

на тему Облік та аудит запасів на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон»,
м.Хмельницький

ДРОО.020017.01.05.00

Виконав: студент 2 курсу, групи ОАм-20-1 _____ Б.Л. Комарніцький
Підпис Ініціали, прізвище

Керівник д.е.н., професор _____ О.В.Замазій
Підпис, дата Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри обліку, аудиту
та оподаткування

к.е.н., доцент

Підпис, дата Ініціали, прізвище

_____ Л. В. Скоробогата

_____ 2021р.

Хмельницький, 2021

АНОТАЦІЯ

Тема дипломної роботи: «Облік та аудит запасів на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон», м.Хмельницький

Виконавець: Комарніцький Богдан Леонідович

Керівник дипломної роботи: доктор екон. наук, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Замазій Оксана Василівна.

Робота, загальним обсягом 69 сторінках, складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, який складається з 53 джерел посилань і 5 додатків.

Розглянуто теоретичні основи обліку і аудиту запасів товариства. Доведено, що їх наявність є обов'язковою умов здійснення процесу виробництва даного товариства. Досліджено порядок облікових процедур запасів підприємства. Зазначено, що особливістю обліку запасів на даному товаристві є те, що вони займають найбільшу питому вагу у собівартості продукції товариства. Основними задачами аудиту запасів є перевірка стану збереження матеріальних ресурсів, відповідності складських запасів нормативам; раціональна оцінка запасів. За даними перевірки визначено, що підприємство дотримується вимог чинного законодавства і штрафні санкції як до матеріально-відповідальних, так і посадових осіб не застосовувались.

Проаналізовано умови діяльності комунального товариства «Хмельницькзалізобетон». З'ясовано, що такий результат його діяльності свідчить про раціональну облікову політику, що характеризується покращення фінансового стану.

«_____» _____ 2021р. _____ /Б.Л. Комарніцький/

ЗМІСТ

С.

Вступ	6
1 Методологічні та організаційні засади обліку та аудиту запасів на підприємствах.....	9
1.1 Економічна сутність, склад та класифікація запасів підприємства	9
1.2 Документальне оформлення руху запасів.....	12
1.3 Методичні та теоретичні основи проведення аудиту запасів.....	16
2 Облік та аудит запасів за даними ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	21
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	21
2.2 Синтетичний і аналітичний облік запасів за даними ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	30
2.3 Інвентаризація запасів, як початковий етап перевірки операцій з обліку запасів , та відображення її результатів в обліку	37
3 Шляхи удосконалення системи обліку та контролю запасів на підприємстві	42
3.1 Шляхи покращення організації обліку запасів підприємства	42
3.2 Особливості роботи та перевірки складського обліку запасів	46
3.3 Внутрішній аудит запасів, як засіб вдосконалення їх використання та достовірності облікових даних.....	51
Висновки	60
Перелік джерел посилань	65
Додаток А. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТДВ «Хмельницькзалізобетон».....	71

					ДРОО.020017.01.05.00			
Змн.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата				
Виконав	Комарницький Б.Л.				Облік та аудит запасів на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон», м.Хмельницький	Літ.	Арк.	Аркушів
Перевірив	Замазій О.В.						4	
Реценз.						ХНУ гр. ОАмз-20-1		
Н. Контр.	Ченаш В.С.							
Затверд.	Скоробогата Л.В.							

Додаток Б Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	73
Додаток В Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	75
Додаток Г Звіт про власний капітал ТДВ «Хмельницькзалізобетон».....	77
Додаток Д Примітки до річної фінансової звітності.....	79

ВСТУП

Запаси, що складаються із сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів, МШП та комплектуючих виробів є обов'язковою умовою процесу виробництва. Їх характерною фізіологічною особливістю є те, що вони одноразово використовуються у виробничому циклі. З економічної точки зору вони повністю переносять свою вартість на собівартість виготовленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

Безперебійність виробничого процесу підтримується належним обсягом запасів на складах підприємства. Від достатньої кількості сировини і матеріалів для повного задоволення виробництва залежить і ефективність самого виробництва. Тому безперебійність у постачанні запасів для потреб виробництва обумовлює в кінцевому результаті і прибутковість самого підприємства.

На практиці спостерігається тенденція до скорочення обсягів запасів на складах, особливо через прискорення їх оборотності. Проте їх обсяг повинен бути достатнім для забезпечення підприємства нормальними ритмічними умовами роботи. З іншого боку, раціональність їх використання залежатиме від вдосконаленню матеріально-технічного постачання підприємства запасами, необхідними для виробничого процесу.

Отже, запаси складають основу діяльності підприємства. Їх наявність у достатній кількості є умовою постійності і безперервності виробничого процесу підприємства. Цю важливу роль грають всі запаси, не лише для виробничих підприємств, але для підприємств галузей обігу, торгівельних, коли запаси представлені, наприклад, товарами.

Оскільки запаси займають досить часто найбільшу питому вагу у майні, особливо, виробничих підприємств, в системі їх обліку зустрічаються порушення і відхилення від діючих нормативних положень. Таким чином організований бухгалтерський облік запасів є важливою складовою їх аудиту.

Для здійснення точного і повного відображення операцій з руху запасів в системі бухгалтерського обліку необхідно чітко дотримуватися законодавчих актів та нормативних документів.

Раціональна організація бухгалтерського обліку запасів проявлятиметься через оптимізацію документального забезпечення для оперативного управління ними. З іншого боку вона забезпечить інформаційне підґрунтя для управлінських рішень підприємства.

Застосування таких облікових процедур від планування обсягів надходження і відображення їх на рахунках обліку до перевірки норм витрачання та обліку використання запасів не тільки на кінець звітного, а й протягом звітного періоду, дозволить оптимізувати обсяги їх придбання та раціональність використання у виробничому процесі.

За результатами поточної, оперативної та звітної інформації бухгалтерського обліку про запаси підприємства, видається можливим формування практичних рекомендацій щодо впровадження їх раціонального використання. Тому ефективність управління запасами посідає важливе місце при формування інформаційних потреб управління підприємством.

Питанням ведення бухгалтерського обліку та аудиту запасів приділяли увагу в різні часи такі вітчизняні учені та фахівці в галузі, як: Ф.Ф. Бутинець, Вороная Н. [□1.9], Нестеренко М., Гужавіна І., Кримська В. [□1.12], Демченко Т., Чвортко Л. [□1.13], Дожланський А. [□1.14] Новодворська В. [□1.44], Скрипник М., Шум'як Г. [□1.45], Смоквіна Г., Оніщенко Н., Міхалева К. [□1.46], Талайло О. [□1.50], Хоменко Н., Карпенко О., Верига Ю [□1.53]. Їх напрацювання присвячені організації обліку запасів та адаптування зарубіжного досвіду. Проте відкритими залишаються питання вдосконалення обліку запасів та раціоналізації їх використання.

Предметом дипломної роботи є теоретична і методологічна основа організації бухгалтерського обліку і аудиту запасів. Об'єктом дослідження є діяльність товариства з обмеженою відповідальністю "Хмельницькзалізобетон" у сфері бухгалтерського обліку операцій з руху

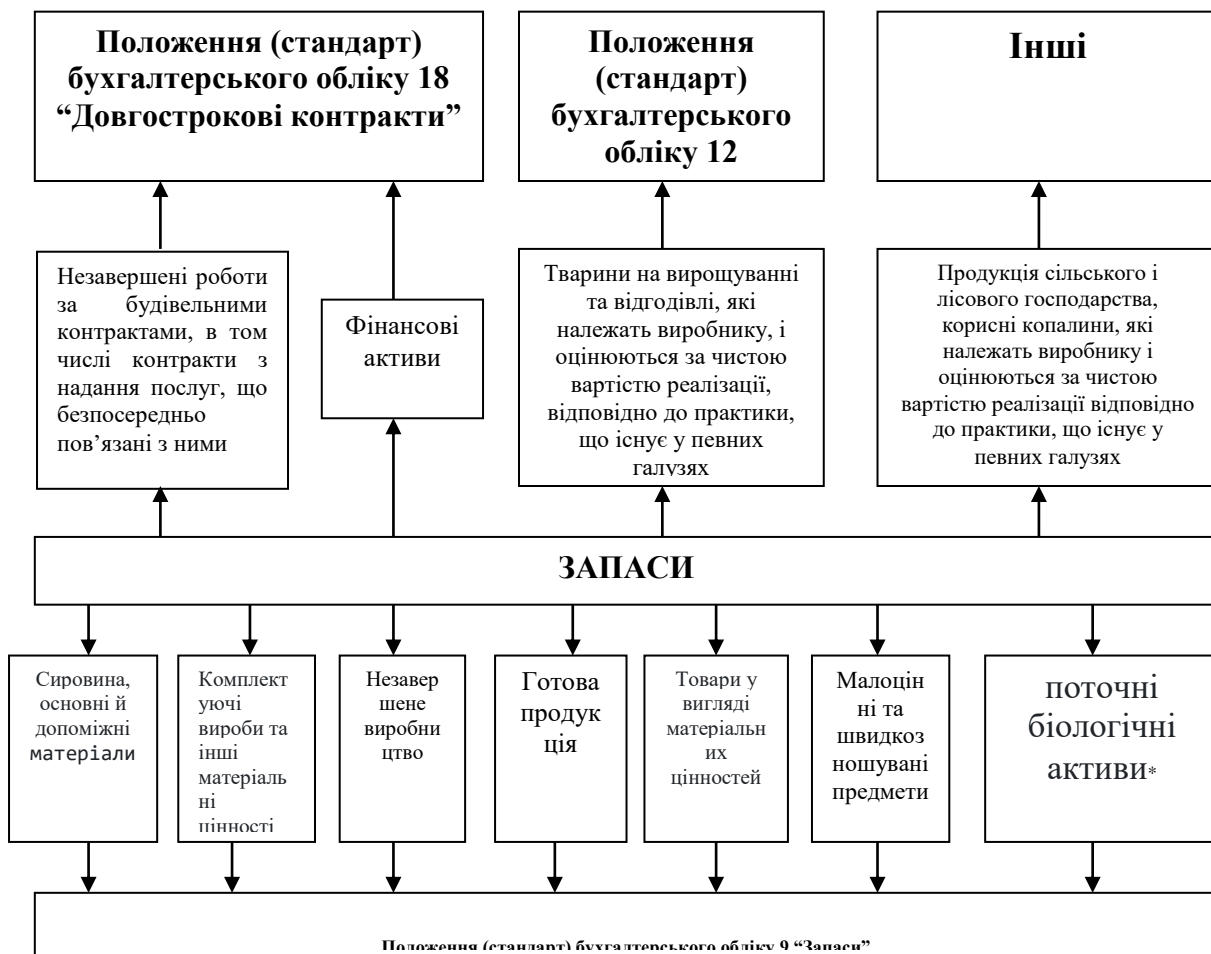
запасів та порядок контролю за даними операціями за допомогою процедур і методів аудиту. Товариство «Хмельницькзалізобетон» займається переважно виготовленням і реалізацією залізобетонних конструкцій в асортименті. Предметом його діяльності є і будівництво та виконання будівельних робіт та проектно-конструкторських робіт для об'єктів цивільного та промислового будівництва, міського господарства, а також надання послуг з їх обслуговування. Тому метою дипломної роботи є розгляд теоретико-методологічного забезпечення процесу обліку запасів даного товариства та розкриття методів проведення аудиторської перевірки; запропонувати шляхи удосконалення обліку та аудиту запасів, та розробити рекомендації по вдосконаленню їх обліку. Інформаційною базою дослідження є бухгалтерська звітність ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

1 МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1 Економічна сутність, склад та класифікація запасів підприємства

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» формує методологічні основи бухгалтерського обліку про запаси та порядок розкриття такої інформації у фінансовій звітності.

У загальному вигляді класифікацію запасів відповідно до чинного законодавства можна представити у наступному вигляді[□1.46□1.38]:

* - за умови відображення у фінансовій звітності за нижчою оцінкою: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Рисунок 1.1 - Класифікація запасів згідно вимог бухгалтерського обліку

Відповідно до П(С)БО 9 під запасами розуміють активи, які:

- “утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;

- знаходяться в процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, а також управління підприємством” [□ 1.38].

Запаси визнаються активом, “якщо існує вірогідність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, і їх вартість може бути достовірно визначена” [□ 1.38].

Для раціональної організації обліку запасів слугує економічно обґрунтована їх класифікація, що подана у П(С)БО 9. Одиницею обліку запасів виступає їх назва або однорідна група (вид). Тому в класифікації групи, зазвичай, запаси поділяють на підгрупи, а далі при більшій деталізації на види, сорти тощо.

Класифікація запасів на підприємстві оформляється систематизованим переліком матеріалів (номенклатурою-цінником). Кожному виду запасів присвоюється номенклатурний номер (шифр), за яким вказується одиниця виміру і ціна. Цей номенклатурний номер запасів переноситься потім у всі документи, що відображають їх рух. Така система є своєрідною і формою контролю, що запобігає помилковому оприбуткуванню або списанню. За номенклатурним номером можна визначити і номер синтетичного рахунка, субрахунка.

Для правильного обліку запасів важливим є і порядок їх оцінки. П(С)БО 9 «запаси» пропонує зараховувати запаси на баланс підприємства за первинною вартістю, що залежить від способу їх надходження.

Отже, у таб 1.1 подано порядок формування первинної вартості запасів, залежно від способу їх надходження на підприємство [□ 1.38].

Таблиця 1.1. - Формування первісної вартості запасів залежно від шляхів надходження

Шляхи надходження запасів	Формування первісної вартості запасів
Придбання	Первісною вартістю запасів є собівартість запасів, яка складається з фактичних витрат на їх придбання
Виготовлення власними силами	Первісною вартістю визнається собівартість їх виробництва, яка визначається за Положенням (стандартом) 16 „Витрати" і відповідає і калькуляції, затвердженій на підприємстві
Внесення до статутного капіталу	Первісною вартістю визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість
Одержання безоплатно	Первісною вартістю визнається їх справедлива вартість
Придбання в результаті обміну	Первісна вартість одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду. Первісною вартістю одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на неподібні запаси, визнається справедлива вартість придбаних запасів.

* Не включаються до первісної вартості запасів, а належать до витрат того періоду, в якому вони були здійснені (встановлені):

- понаднормові втрати і нестачі запасів;
- проценти за користування позиками;
- витрати на збут;
- загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою запасів та приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях.

Як видно з табл 1.1, первинна вартість запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визначається згідно П(С)БО 16 «Витрати»,

оскільки є собівартістю їх виробництва. У разі надходження безоплатно – первинна вартість запасів – це їх справедлива вартість. При обміні, що залежить від виду на подібні, чи неподібні запаси, - справедлива вартість із врахуванням вартості запасів і можливої доплати.

Проте при відпуску запасів у виробництво або їх продажу проводиться їх оцінка за одним із методів, запропонованих П(С)БО 9[□1.38]:

- «ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат;
- ціни продажу».

Згідно із Наказом про облікову політику на підприємстві, підприємство самостійно обирає і використовує тільки один із зазначених методів для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, які мають однакове призначення. Так, наприклад, за ідентифікованою собівартістю відпускаються запаси, які не замінюють один одного. «Оцінка за середньозваженою собівартістю проводиться щодо кожної одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів»[□1.38]. За методом ФІФО запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надійшли на підприємство. Оцінка за цінами продажу здебільшого застосовується на підприємствах роздрібною торгівлі при розрахунку середнього процента торгової націнки на товари.

1.2 Документальне оформлення руху запасів

Правильне документальне оформлення та систематичний облік надходження та видачі запасів – запорука достовірності інформації про

діяльність підприємства для ефективності управління ними, і взагалі витрати підприємства.

Документальне оформлення надходження запасів на підприємство залежить від джерел їх надходження. Вони можуть надходити за рахунок придбання у постачальника; придбані бути підзвітними особами; вироблені власними силами; отриманими від ліквідації основних засобів, списання малоцінних та швидкозношуваних предметів у процесі капітального ремонту.

Надходження запасів оформлюється такими документами: товарно-транспортними накладними, рахунками-фактурами, рахунками, накладними, платіжними вимогами-дорученнями, ярликами, свідоцтвами якості та іншими документами.

Одержання запасів у постачальника або у транспортної організації проводиться матеріально відповідальною особою. Потім запаси обліковуються відповідно до встановлених правил і термінів. Порушення таких правил і термінів призводить до втрати можливості подання претензій та рекламацій постачальникам або транспортним організаціям.

Далі складається акт про прийняття товарно-матеріальних цінностей, якщо виявлені певні невідповідності при постачанні. Для перевірки акта створюється комісія. До її складу входять матеріально відповідальна особа і представник постачальника .

Якщо запаси придбані матеріально відповідальними особами в роздрібній торговельній мережі за рахунок коштів, виділених на господарські потреби, вони оформляються товарним чеком. Для підтвердження його оплати до товарного чека додаються належним чином оформлені чек ЕККА або квитанція прибуткового касового ордера. Усі первинні документи реєструються в журналі реєстрації прибуткових документів. Кожному первинному документу надається порядковий номер. Після цього запаси, що надійшли оформляються прибутковими ордерами. Вони виписуються на кожний номенклатурний номер або партію запасів.

Схематично документооборот з руху запасів подано на рис. 1.2[]□1.27.

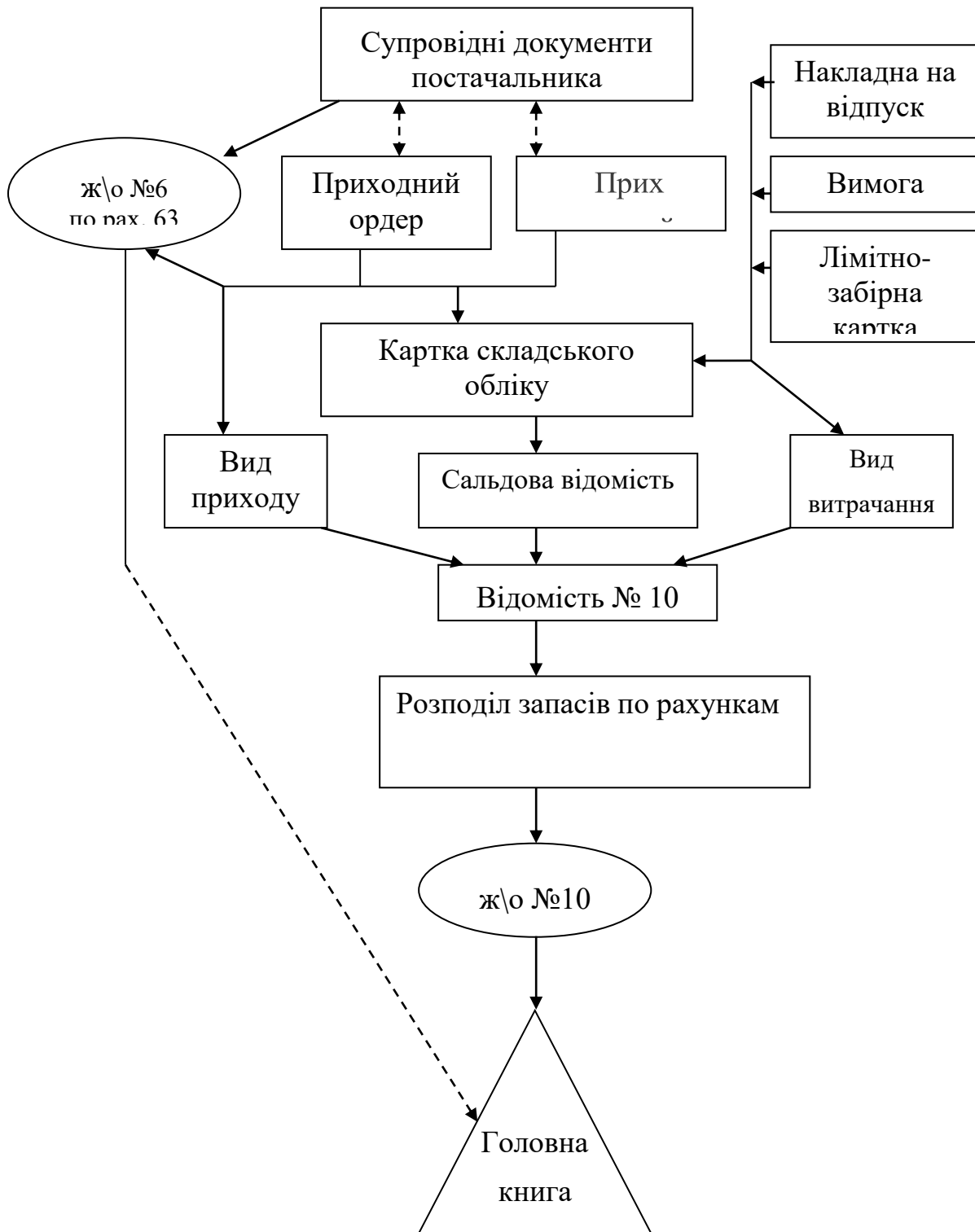

Рисунок 1. 2 - Схема документообігу запасів

Після оформлення прибуткових документів складається реєстр на здачу документів. Цей реєстр в одному екземплярі з первинними документами подається до бухгалтерії разом .

Вартість запасів, що знаходяться в дорозі, оформляється платіжними вимогами-дорученнями постачальників. Для залізничного або водного транспорту оформляються квитанції (накладні) зі штампом станції (причалу) прибуття. Проте запаси визнаються в дорозі лише впродовж визначеного терміну для їх доставки від місця відвантаження до місця призначення. Якщо вони не надійшли вчасно, виставляється претензія.

Тому при оформленні первинних документів необхідно враховувати ряд таких важливих моментів, як: виконання умов укладеного контракту, оплата страхування, транспортних витрат тощо. Крім того необхідно перевіряти і правильність таксування первинних документів для визначення облікової ціни отриманих запасів. Важливим є і оформлення податкової накладної, при сплаті податку на додану вартість. Неправильно оформлена податкова накладна не дасть змоги вірно оформити зарахування суми ПДВ у розрахунки з бюджетом за податковим кредитом.

Підставою для відпуску запасів є рахунок-фактура, вимога-накладна, специфікація, лімітна карта та інші документи.

При прийнятті до перевезення запасів транспортна організація видає вантажну квитанцію. Вона разом із рахунками-фактурами, специфікаціями, пакувальними ярликами та іншими документами при платіжній вимозі-дорученні відправляється покупцю. Такі документи називають супроводжуючими. Вони фактично підтверджують у партії запасів усі необхідні дані для оприбуткування на баланс - найменування, одиниці виміру, кількість, ціну за одиницю, вартість, суму ПДВ, а також необхідні реквізити постачальника.

Додатковим супровідним документом є Податкова накладна.

На підставі первинних супровідних документів з придбання запасів виписуються прибуткові ордери. В них переносяться дані з первинних документів на одержання запасів.

Якщо запаси надходять без супровідних документів, вони є «невідфактурованими». Їх оприбутковують на склад за чинними цінами. Але до кінця звітного періоду обов'язково забезпечують наявність первинних документів.

Первинними документами, що підтверджують вартість придбаних підзвітними особами запасів, є товарний рахунок і акт (довідка). Їх складає підзвітна особа.

Відпуск запасів на виробництво (внутрішнє переміщення) зі складу оформляється спеціальними накладними. Їх виписує комірник у двох примірниках. Окрім того, відпуск оформляється і лімітно-забірними картами, накладними, актами на списання. Проте відповідне документальне оформлення списання запасів залежить від характеру їх списання. Якщо списання зі складу мають разовий характер - складають накладну внутрішньогосподарського призначення у двох примірниках. Якщо постійне списання запасів - за лімітно-забірні карти. Їх виписують на одну чи декілька позицій запасів.

Стороннім організаціям відвантаження запасів оформляється накладними, товарно-транспортними накладними, рахунками-фактурам.

Видача запасів на сторону здійснюється безпосередньо представникам покупців на підставі належно оформлених довіреностей на одержання цінностей.

Отже, від правильно організованого первинного обліку руху запасів залежить правильність їх списання та сам процес формування собівартості продукції, робіт, послуг.

1.3 Методичні та теоретичні основи проведення аудиту запасів

Основна мета аудиту запасів - встановлення законності, достовірності та доцільності операцій з ними. Необхідно перевірити і правильність їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

На більшості вітчизняних підприємств обсяг операцій з запасами є досить значним. А отже їх перевірка трудомісткий і тривалий процесом. Основними нормативними документами під час аудиту операцій з обліку запасів є [1.16, 1.17, 1.23-1.32, 1.34, 1.35-1.38, 1.41, 1.42]:

- “Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”

- “План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999р. Інструкцією "Про застосування планів рахунків бухгалтерського обліку...", затвердженою наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р.”

- “Положення (стандартом) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20 жовтня 1996 р.”

- “Інструкція "По інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків", затвердженою наказом Міністерства фінансів України № 69 від 11 серпня 1994 р. (зі змінами і доповненнями, внесеними наказами № 268 від 5 грудня 1997 р., № 115 від 26 травня 2000 р.).”

- “Порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей зі змінами і доповненнями, затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 69 від 11 серпня 1994 р.”

- “Інструкція "Про норми витрат пального і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті", затвердженою Департаментом автомобільного транспорту України № 179 від 3 травня 1995 р.2

- “Положення про граничні терміни експлуатації устаткування у виробництві, галузеві технічні норми витрат сировини та матеріалів на

виробництво готової продукції.”

- “Положення про документи та документообіг у бухгалтерському обліку”, затвердженим Міністерством фінансів України. - "Інструкцією про порядок видачі довіреностей на отримання ТМЦ та їх відпуск", затвердженим Міністерством фінансів України”

Аудит підприємства, в тому числі і запасів, розпочинається після укладання договору на проведення аудиту. Проте процедурі укладання договору передуює відсилка листа підприємством аудиторській фірмі, аудитору, з приводу запрошення його до проведення перевірки. Вибір аудиторської фірми чи незалежного аудитора є прерогативою підприємства. Аудитор же після проведення попереднього обстеження приймає рішення про співробітництво з даним підприємством.

Наступним етапом є планування . Воно забезпечує вчасність і ефективність надання аудиторських послуг. Таким чином аудитор складає план і програму перевірки. В них детальним чином визначаються питання, строки та об'єкти перевірки.

Джерелами перевірки є звітність підприємства. Наявність помилок в звітності є ознакою неточності розрахунку показників та фінансових коефіцієнтів. Тому аудиту підлягають і первинні документи. Особливої уваги потребують документи, що відображають порядок обліку того об'єкту, що є головним у плані і програмі перевірки, на який і націлена основна мета перевірки.

Так , згідно з договором, що укладається між підприємством і аудитором визначаються не лише об'єкти перевірки, але й строки її проведення та надання повного та реального звіту про реальний стан речей.

По закінченню аудиту підприємства аудитор надає аудиторський висновок, В ньому зазначаються результати проведеної перевірки і надаються певні рекомендації щодо покращення діяльності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Отже основними завданнями аудиту операцій з обліку та забезпечення запасів можна виділити:

- перевірку законності проведених операцій щодо руху матеріальних цінностей;
- перевірку достовірних даних з обліку запасів;
- контроль своєчасності документального відображення операцій з руху запасів;
- перевірка доцільності і правильності використання матеріальних цінностей на виробництві;
- перевірка норм витрачання запасів згідно технічних нормативів;
- аудит правильності оформлення і відображення в обліку операцій і з надходження запасів;
- аудит операцій з відпуску запасів у виробництво;
- перевірка реалізації запасів та обліку їх залишків.

Для того щоб у повному обсязі виконати завдання аудиту запасів, аудиторіві необхідно необхідно з'ясувати ряд таких суттєвих моментів у процесі обліку запасів:

- Необхідно з'ясувати, яка первинна документація використовується на підприємстві з обліку запасів. Перевіряється чи відповідає вона формам, затвердженим у встановленому порядку.
- Перевіряється складський облік запасів. Контролюється робота складського обліку і його взаємодії із бухгалтерією.
- Перевіряється порядок обліку тимчасового відповідального збереження окремих запасів, що знаходяться в процесі лабораторного випробування.
- Контролюється порядок внутрішнього переміщення матеріальних запасів. Перевіряється яким чином відпускаються матеріальні запаси у виробництво .
- Перевіряється документальний облік руху запасів - договори, накладні, товарно-транспортних накладні, податкові накладні.

- Контролюється і порядок роботи з матеріально-відповідальними особами. Перевіряються укладені з ними договори про повну матеріальну відповідальність. Уваги потребують і створені умови матеріально відповідальним особам для забезпечення збереження матеріальних запасів наявність складу, шаф, сейфів, пожежно-охоронної сигналізації тощо;
- Враховується і перевірка результатів попередніх перевірок. Зокрема перевіряється інформація щодо постійно діючої комісії для проведення перевірки збереження і списання матеріальних запасів; яким чином проводилась на підприємстві інвентаризація.

Отже організація контролю за збереженням та рухом товарних запасів на підприємстві є початковим етапом аудиту операцій з ними. Інформація отримана в ході такої перевірки стане невід'ємною частиною управління запасами на підприємстві. А проблематика удосконалення аудиту запасів підприємства є найактуальнішою задачею управління підприємством, оскільки раціональне їх використання сприятиме фінансовому зростанню будь-якого підприємства.

2 ОБЛІК ТА АУДИТ ЗАПАСІВ ЗА ДАНИМИ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Товариство з додатковою відповідальністю «Хмельницькзалізобетон» (ТДВ «Хмельницькзалізобетон») знаходиться у Хмельницькій області, м. Хмельницький. Товариство є юридичною особою і діє на основі статуту.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» – спеціалізоване підприємство, що займається виробництвом і продажом залізобетонних конструкцій в асортименті. Окрім того підприємство надає автотранспортні послуги по місту та області. Окремим видом доходу є послуги акредитованої лабораторії, що надає заключення і сертифікати щодо відповідності стандартам будівельних матеріалів і залізобетонних конструкцій.

Дане товариство більше 50-ти років функціонує на ринку будівництва. При цьому його продукція підтверджена відповідними сертифікатами. З 1997 року продукція підприємства пройшла сертифікацію відповідності в системі Укр.-СЕПРО. У 2007 року ТДВ «Хмельницькзалізобетон» отримало сертифікат на свою продукцію у системі управління якістю у відповідності з вимогами ДСТУ ISO9001-2001. А з 2008 року на підприємстві впроваджена і успішно використовується екструдерна технологія виготовлення попередньо напружених плит перекриття по фінській технології фірми ELEMATIC.

Щодо структурної організації підприємства, то воно має два цехи будівельних матеріалів, діяльність яких орієнтована відповідно на забезпечення своєю продукцією будь-яке сучасне мале і велике будівництво.

За сучасних умов господарювання для управління діяльністю підприємств всіх форм власності необхідно мати повну і достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства. Таку інформацію може

надати аналіз, що проведений за даними бухгалтерського обліку і бухгалтерської та фінансової звітності.

Таблиця 2.1 – Аналіз балансу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2018-2020 рр.

Актив	Абс. величини		Питома вага		Зміни			
	На поч. р	На кін. р	На поч. р	На кін. р	В абс велич	У пит вазі	У % до поперед. р	У % до зміни підсумку
I. Необоротні активи	131 674	138 085	45,94	41,29	6 411	-4,66	4,87	13,39
II. Оборотні активи	154 636	196 334	53,96	58,70	41 698	4,75	26,97	87,12
У тому числі: запаси	77 774	75 217	27,14	22,49	-2 557	-4,65	-3,29	-5,34
дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	18 412	37 094	6,42	11,09	18 682	4,67	101,47	39,03
дебіторська заборгованість за розрахунками та ін.	28 661	67 513	10,00	20,19	38 852	10,19	135,56	81,18
грошові кошти та їх еквівалент	29 717	16 375	10,37	4,90	-13 342	-5,47	-44,90	-27,88
інші оборотні активи	72	135	0,03	0,04	63	0,02	87,50	0,13
III. Витрати майбутніх періодів	285	38	0,10	0,01	-247	-0,09	-86,67	-0,52
Баланс	286 595	334 457	100	100	47 862	0	-55	100
I. Власний капітал	236504,00	292122,00	82,52	87,34	55618,00	4,82	23,52	116,20
II. Довгострокові зобов'язання	4991,00	5595,00	1,74	1,67	604,00	-0,07	12,10	1,26
III. Поточні зобов'язання	45100,00	36740,00	15,74	10,98	-8360,00	-4,75	-18,54	-17,47
— кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2 627	5 685	0,92	1,70	3058,00	0,78	116,41	6,39
— поточні зобов'язання за розрахунками та інш	42 473	31 055	14,82	9,29	-11418,00	-5,53	-26,88	-23,86
Баланс	286595,00	334457,00	100,00	100,00	47862,00	0,00	0,00	100,00

Отже для характеристики фінансового стану товариства «Хмельницькзалізобетон» проведемо аналіз показників діяльності за 2017-2019 рр. Для цього використовуються дані форм №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) і № 2 «Звіт про фінансові результати»(Звіт про сукупний дохід).

Аналіз загальної оцінки динаміки і структури балансу товариства наведено у таблиці 1.1.

Аналіз динаміки зміни балансу за період, що аналізується, дозволяє зробити висновок про загальне зростання валюти балансу на 47862 тис. грн (на 14 %), що характеризується як позитивне явище.

Розглядаючи зміну структури активу, слід відмітити, що, в першу чергу, зростання майна товариства пов'язано із зростанням оборотних активів на 41698 тис. грн. Необоротні активи зросли, проте лише на 6411 тис. грн. Суттєво зменшились витрати майбутніх періодів (на 247 тис грн).

Зміна джерела формування майна в першу чергу пов'язана із зростанням на 55618 тис. грн. власного капіталу (на 23,52 %). Спостерігається і скорочення поточних зобов'язань товариства на 8360 тис. грн.(на 18,54 %).

Більш детально про фінансову стійкість, платоспроможність та ліквідність товариства «Хмельницькзалізобетон» можна судити за показниками величин, що порашовані у табл .2.1. Через відсутність певної інформації не видається можливим прорахувати певні показники, проте частину з них можна подати і графічно.

Таблиця 2.2 - Динаміка показників фінансово-майнового стану і діяльності товариства “Хмельницькзалізобетон”.

<i>Аналіз майнового стану підприємства</i>	2017	2018	2019
1.1. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,29	0,34	0,38
<i>Аналіз ліквідності підприємства</i>	2017	2018	2019
Коефіцієнт покриття	3,43	5,34	5,70
Нормативне значення, >1	1	1	1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,70	3,30	3,50
Нормативне значення, 0,6-0,8	0,8	0,8	0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,66	0,45	0,60
Нормативне значення, >0	0	0	0
	2017	2018	2019
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	109 536	159 594	0
<i>Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості)</i>	2017	2018	2019
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,83	0,87	0,90
Нормативне значення, >0,5	0,5	0,5	0,5
Коефіцієнт фінансування	0,21	0,14	0,20
Нормативне значення, <1	1	1	1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	2,43	4,34	4,30
Нормативне значення, >0,1	0,1	0,1	0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,46	0,55	0,60
Нормативне значення, >0	0	0	0
<i>Аналіз ділової активності</i>	2017	2018	2019
Коефіцієнт оборотності активів	x	0,02	0,05
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	x	0,17	0,44
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	x	0,09	0,15
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	x	4075,38	2509,58
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	x	2091,75	832,88
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	x	0,08	0,17
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	x	0,04	0,08
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	x	0,03	0,05
<i>Аналіз рентабельності</i>			
Коефіцієнт рентабельності активів	x	0,00	0,00
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	x	0,00	0,00
Коефіцієнт рентабельності діяльності	x	0,02	0,00
Коефіцієнт рентабельності продукції	x	0,04	-0,01
<i>Аналіз можливості банкрутства</i>			
Коефіцієнт Бівера	x	0,00	0,01

За даними табл. 2.2 видається можливість подати наочно інформації по даних показниках у формі графіків.

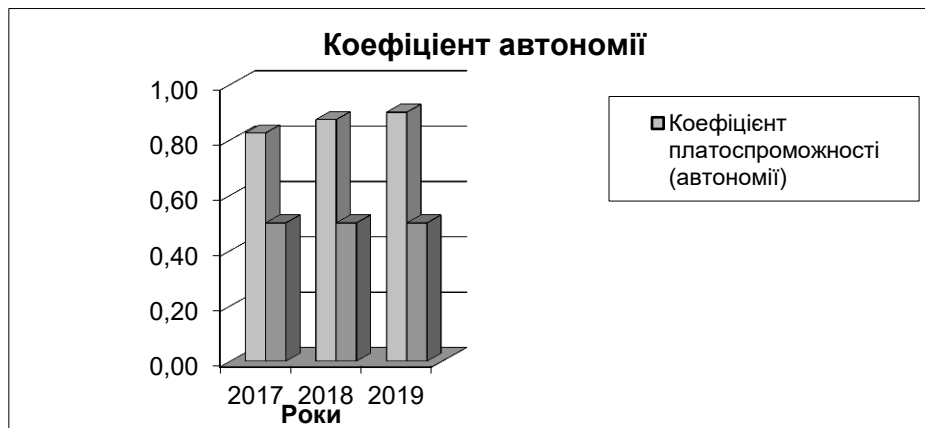

Рисунок 2.1 – Коефіцієнт автономії ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Коефіцієнт автономії ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за період 2017-2019 рр показує зростання рівня платоспроможності даного підприємства, що говорить про успішність його діяльності у даний період.

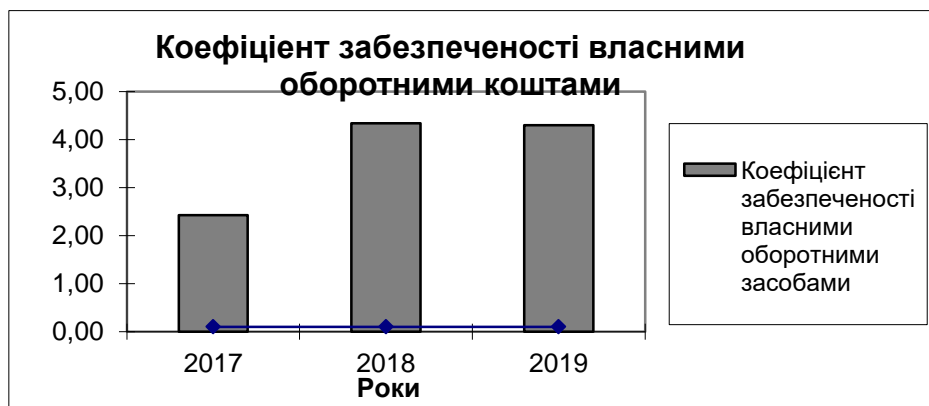

Рисунок 2.2 – Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Зростання коефіцієнту забезпеченості власними оборотними коштами ТДВ «Хмельницькзалізобетон» говорить про здатність даного підприємства фінансувати свій оборотний капітал за рахунок власних

оборотних коштів. Протягом періоду 2017-2019 рр коефіцієнт вищий нормативного і тому підприємство здатне профінансувати свої оборотні активи за рахунок власного капіталу. Залежність від позикового капіталу є прийнятною.

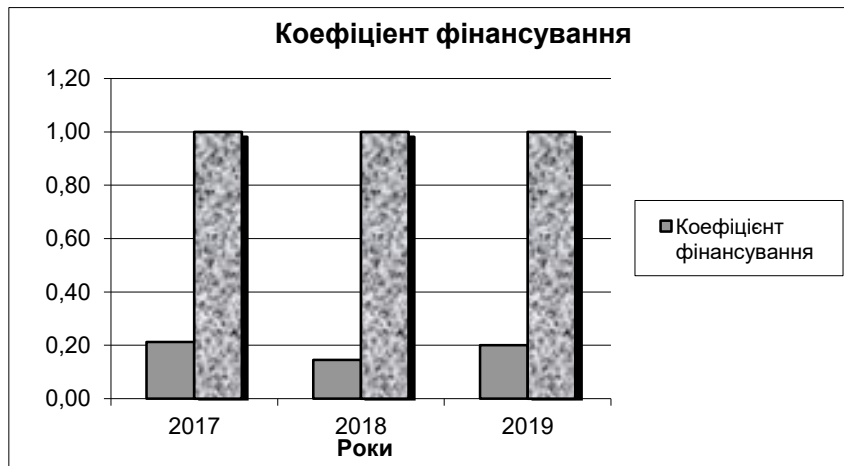

Рисунок 2.3 – Коефіцієнт фінансування ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Коефіцієнт фінансування розраховується як відношення всієї суми зобов'язань за залученими коштами до суми власних коштів. Він свідчить про фінансову стабільність підприємства. За даними 2017-2019 рр. рівень фінансових ризиків знаходиться на прийнятному рівні для підприємства.

Рисунок 2.4 – Коефіцієнт маневреності власного капіталу ТДВ
«Хмельницькзалізобетон»

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом підприємства. Значення даного показника показує, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. За даними підприємства значення показника вище нормативного, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів підприємства «Хмельницькзалізобетон» для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

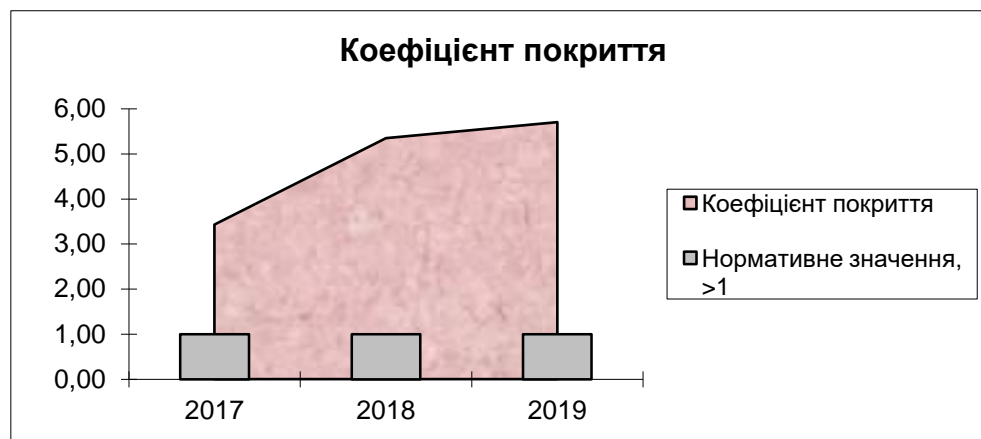

Рисунок 2.5 – Коефіцієнт покриття ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Коефіцієнт покриття, або коефіцієнт загальної ліквідності демонструє скільки грошових коштів (оборотних активів) підприємства припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. За даними підприємства видно, що його значення зростає і вище нормативного, що характеризується як позитивне явище.

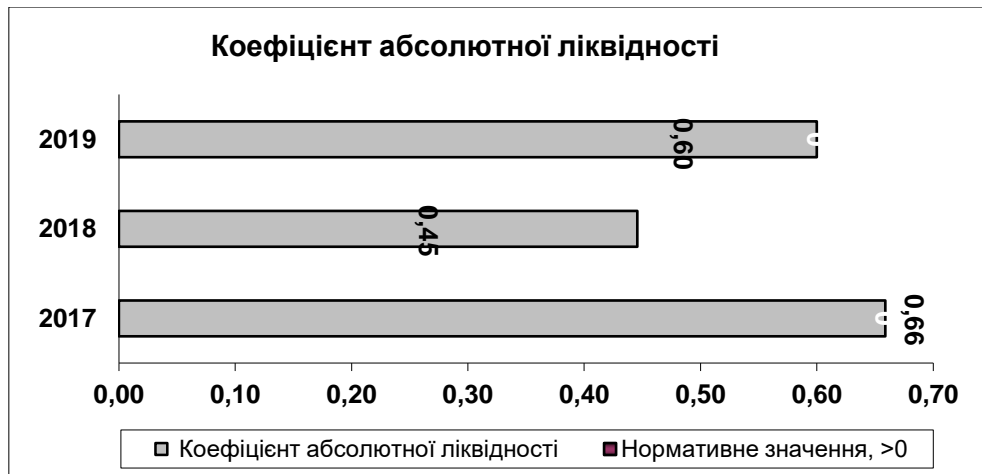

Рисунок 2.6 – Коефіцієнт абсолютної ліквідності ТДВ
«Хмельницькзалізобетон»

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує здатність підприємства до покриття поточних зобов'язань найбільш ліквідними активами. Іншими словами, він показує ту частину короткострокових позикових зобов'язань, що може бути при необхідності погашена досить швидко.. Його нормативне значення 0,2-0,35. Як свідчить рис.2.6 для даного підприємства цей показник вище нормативного означення, що є позитивною тенденцією.

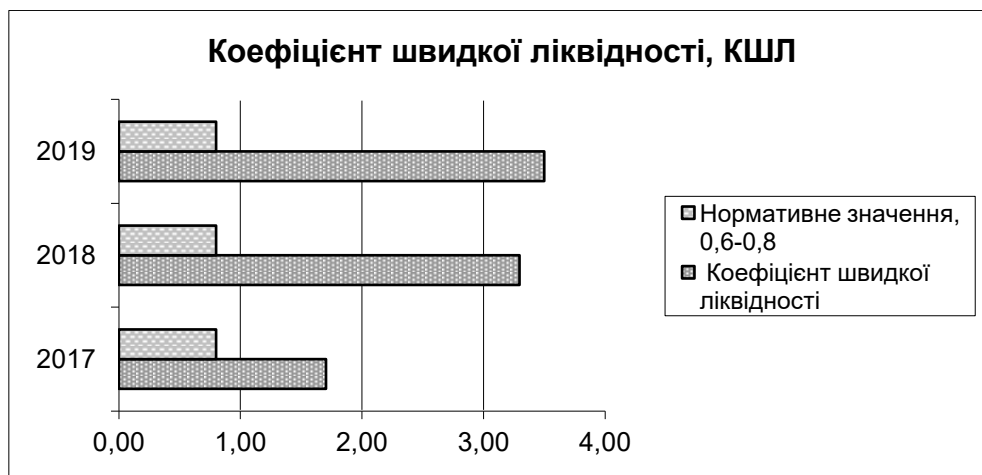

Рисунок 2.7 – Коефіцієнт швидкої ліквідності ТДВ
«Хмельницькзалізобетон»

На рис. 2.7 поданий графік коефіцієнта швидкої ліквідності. Він показує здатність підприємства погасити свої короткострокові

зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. У даного товариства достатньо ліквідних активів погасити свої поточні зобов'язання.

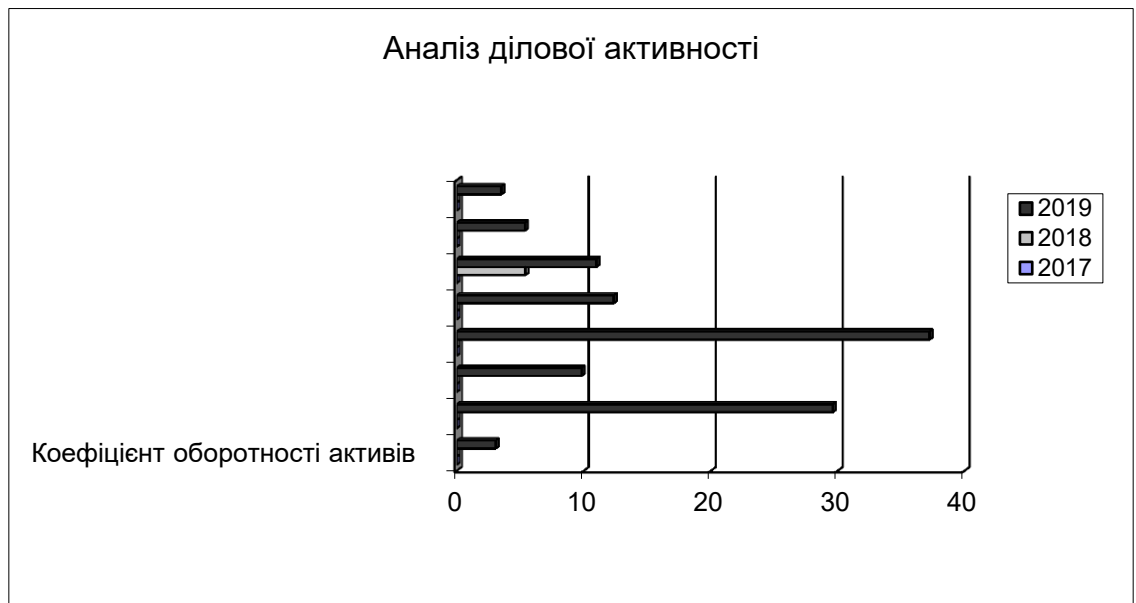

Рисунок 2.8 – Аналіз ділової активності ТДВ
«Хмельницькзалізобетон»

Коефіцієнти ділової активності є одними із найважливіших показників ефективності використання капіталу підприємства. Вони вказують на швидкість переходу капіталу зі стадії виробничих запасів у готову продукцію. А відповідно потім швидкість перетворення такої продукції у грошову форму. Враховуючи це, можна стверджувати, що за даними товариства така динаміка свідчить про ефективність роботи ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

2.2 Синтетичний і аналітичний облік запасів за даними ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Для узагальнення інформації про наявність і рух запасів у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств, затвердженому наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р № 291, передбачені рахунки класу 2 "Запаси".

Для обліку матеріальних цінностей, що прийняті підприємством на відповідальне зберігання, переробку (давальницька сировина), комісію, використовують позабалансовий рахунок 02 "Активи на відповідальному зберіганні"

Порядок оформлення операцій з надходження запасів в обліку залежить багатьох чинників - від виду матеріалу, джерела надходження, порядку оплати, а також і напрямку подальшого використання.

Якщо підприємство є платником ПДВ, то сума ПДВ, що виділена в прибуткових документах при придбанні запасів відноситиметься до розрахунків з бюджетом за податковим кредитом. Якщо запаси використовуються не для господарської діяльності, сума ПДВ не виділяється. Вона включена у загальну суму оприбуткованих запасів, незалежно від того, чи є підприємство платником ПДВ.

Розрахунків з постачальниками за надані запаси ведуться по субрахунку 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками", де за податковими накладними нараховується податковий кредит. Субрахунок 641 "Розрахунки за податками" використовується для розрахунків з бюджетом за видами податків, зокрема і ПДВ.

Іншим важливим моментом у обліку запасів є облік транспортних витрат і витрат, що пов'язані з доведенням запасів до стану, придатного для використання у виробничих потребах підприємства. Для їх обліку відкривається окремий субрахунок з однойменною назвою. А сума розраховується за відповідною формулою:

$$\begin{array}{l} \text{Сума транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ), яка відноситься до реалізованих запасів} \\ \text{Середній відсоток ТЗВ} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Середній відсоток ТЗВ} \\ \text{Сума ТЗВ на початок місяця} \end{array} \times \begin{array}{l} \text{Вартість реалізації запасів за обліковими цінами} \\ \text{Сума ТЗВ за поточний місяць} \end{array} \quad (2.1),$$

$$\begin{array}{l} \text{Середній відсоток ТЗВ} \\ \text{Середній відсоток ТЗВ} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Сума ТЗВ на початок місяця} \\ \text{Залишок запасів на початок місяця за обліковими цінами} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Вартість реалізації запасів за обліковими цінами} \\ \text{Вартість придбання запасів у поточному місяці за обліковими цінами} \end{array} \quad (2.2).$$

Транспортно-заготівельні витрати можуть включатися і до собівартості придбаних запасів.

Слід зазначити, що у світовій практиці бухгалтерського обліку може використовуватися одна із систем обліку запасів:

- Постійна. Вона передбачає безперервне відображення в обліку змін у складі запасів на рахунках 2 класу.
- періодична. Кількість запасів визначається лише за допомогою інвентаризації, періодично.

Загальна схема постійного обліку запасів наведена на рис. 2.9[□1.19].

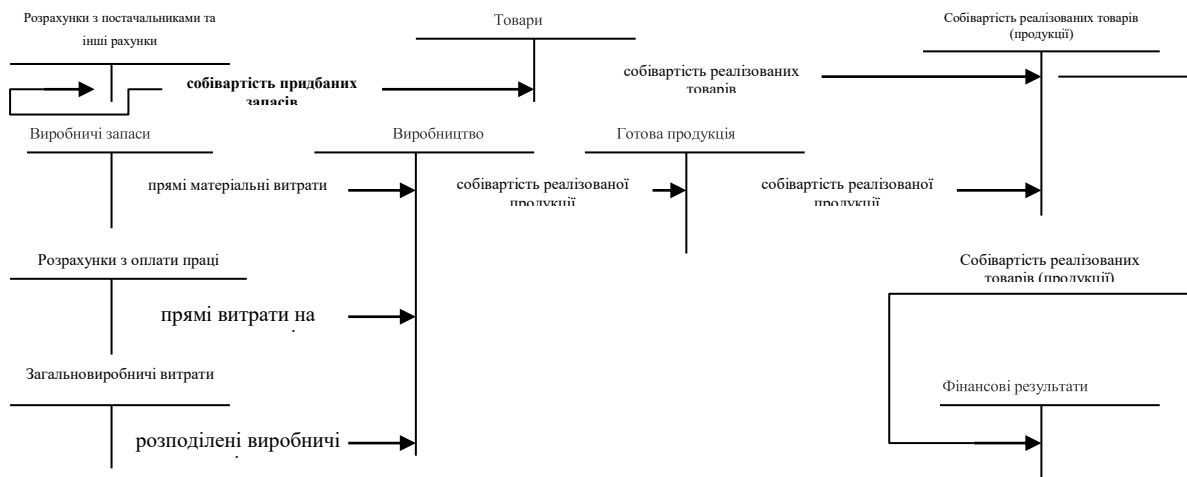

Рисунок 2. 9 - Загальна схема обліку запасів

Згідно законодавства України, а зокрема Закону України від 16.07.99 р. № 996-ХІУ "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (зі змінами і доповненнями), господарські операції завжди обліковуються у тому періоду, в якому вони здійснені. Тому в Україні використовується постійна форма обліку запасів.

“Запаси - це сировина, основні і допоміжних матеріали, куповані напівфабрикати і комплектуючі вироби, будівельні матеріали, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, паливо, тара й тарні матеріали, відходи основного виробництва, що призначені для

виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб” [□1.38].

Синтетичний облік запасів підприємства здійснюється на рахунку 20 "Виробничі запаси". За дебетом цього рахунка відображаються надходження запасів на підприємство та сума їх дооцінки. За кредитом рахунку 20 — витрачання запасів на виробництво (експлуатацію, будівництво), переробку, продаж та сума їх уцінки тощо.

Ураховуючи велику номенклатуру запасів ТДВ «Хмельницькзалізобетон», розглянемо методику синтетичного та аналітичного обліку запасів у розрізі окремих субрахунків рахунку 20 за даними підприємства. Так дане товариство використовує для обліку запасів субрахунки 201 «Сировина і матеріали» для обліку основних запасів, що задіяні у виробництві продукції; 202 «Куповані напівфабрикати і комплектуючі вироби»; 203 «Паливо» для обліку палива та інших нафтопродуктів; 204 «Тара і тарні матеріали»; 205 «Будівельні матеріали» у тій сфері, де дане товариство виступає, як забудовник; 207 «Запасні частини», 209 «Інші матеріали».

Запаси для монтажу, обліковується на позабалансовому рахунку № 021 «Обладнання для монтажу». На ТДВ «Хмельницькзалізобетон» виконують переробку матеріалів замовників. Облік таких матеріалів ведуть на позабалансовому субрахунку 022 «Матеріали, прийняті для переробки».

Відображення операцій з обліку запасів за даними товариства «Хмельницькзалізобетон» подано у табл. 2.3.

Таблиця 2.3- Облік запасів за даними товариства
«Хмельницькзалізобетон»

Зміст операції	Обороти			Підстава для проведення
	Д-т	К-т	сума	
Отримано сировину (матеріали) від постачальника	201	631	10000	Накладна, видана постачальником
Видано матеріали у виробництво	23	201	8000	Внутрішня накладна, видана матеріально відповідальній особі
Нараховано зарплату працівникам, зайнятим у виробництві	23	661	5000	Табель обліку робочого часу (для погодинників), наряд (для відрядників)
Нараховано збори на соціальне страхування, що сплачуються за рахунок підприємства	23	65	1875	Первинний документ не потрібен, підставою служить чинне законодавство, яке зобов'язує ці збори сплачувати за фактом виплати заробітної плати
Нараховано амортизацію основних засобів, які експлуатуються безпосередньо у виробництві	23	131	1500	Підставою служить факт наявності основних засобів, на вартість яких, згідно П(С)БО 7, нараховується амортизація
Загальновиробничі витрати, що підлягають розподіленню на кожну одиницю продукції	23	91	1300	Розрахунок розподілення загальновиробничих витрат
Завершені обробкою (переробкою) вироби здано на склад готової продукції	26	23	11400	Звіт про виготовлення продукції або внутрішня накладна про переміщення готової продукції з цеху на склад
Готова продукція в частині, що реалізується покупцям, списується в реалізацію	901	26	9800	Видаткова накладна, виписана у зв'язку з реалізацією готової продукції
Загальновиробничі витрати, що не підлягають розподіленню, списуються на собівартість реалізованої продукції	901	91	1700	Розрахунок (до проведення б), в якому зазначено решту нерозподілених витрат

Отже до виробничих запасів, що розглянуті у дипломній роботі, на підприємстві “Хмельницькзалізобетон” відносяться виготовлені власними силами або придбані на стороні оборотні ресурси. Вони на момент придбання не пройшли жодної стадії промислової обробки. Їх пряме призначення - споживання власним виробництвом для виробництва майбутнього продукту. Проте виділяють основні матеріали. Вони складають основу продукту виробництва. І допоміжні-використовуються для обслуговування процесу виробництва і управління.

Слід відмітити, що на підприємстві “Хмельницькзалізобетон” використовуються, окрім виробничих запасів і інші запаси, облік яких ведеться на рахунках: 22 «Малоцінні і швидкозношувані предмети (МШП)» - для запасів, що протягом тривалого часу (але не більше одного року) використовуються у виробництві; для незавершеного виробництва - 23 «Виробництво».

Виробництво у бухгалтерському сенсі - це створення нової вартості. Тому даний рахунок слугує і для обліку витрат (Дебете рахунку 23), і для - незавершеної обробкою (переробкою, комплектацією) продукції в цехах або готової продукції, непереданої з цеху на склад (Кредит рахунку 23).

Протягом звітного періоду рахунок 23 кредитується на суму, що складає планово-розрахункову собівартість готової продукції. При цьому складається бухгалтерський запис Д-т 26 К-т 23. Так така готова продукція за умовними цінами списується з рахунку 26 в дебет рахунку 901. І лише після інвентаризації в кінці місяця бухгалтер розраховує фактичну собівартість готової продукції і корегує величини за рахунками 23 і 26.

Використовується « Хмельницькзалізобетон» і рахунок 24 «Брак у виробництві». На ньому збирається інформація про наявність браку(бракованої продукції) за видами виробництва.

Класифікацію браку залежно від різних критеріїв покажемо у вигляді табл. 2.4[8,13,□1.16].

Таблиця 2.4 - Класифікація браку

Критерії класифікації	Види браку	Характеристика
За місцем виявлення	Зовнішній	Виявлений у процесі виробництва до відправлення продукції споживачу
	Внутрішній	Виявлений споживачем у процесі монтажу, складання або під час експлуатації продукції
Унаслідок виникнення	Технічно неминучий	Зумовлений специфікою або рівнем розвитку технології та організації виробництва (передбачається в техдокументації). До технічно неминучого браку у виробництві відносять напівфабрикати, деталі, вузли, вироби, які з технологічних причин не відповідають вимогам нормативно-технічної документації та не можуть бути використані за своїм прямим призначенням або можуть бути використані лише після усунення недоліків
	Непередбачений (випадковий)	Наперед не планується і відбувається з вини працівників підприємства, постачальників матеріалів, напівфабрикатів або через форс-мажорні обставини
Залежно від характеру виявлених дефектів	Поправний	Продукція, напівфабрикати, деталі, вузли і роботи, які після усунення недоліків можуть бути використані за прямим призначенням і виправлення яких є економічно доцільним
	Непоправний	Продукція, напівфабрикати, деталі, вузли та роботи, які більше не можуть бути використані за прямим призначенням і виправлення яких економічно недоцільне або технічно неможливе

Всі витрати, пов'язані з браком, накопичуються по дебету рахунка 24 . І лиш потім частина таких витрат включається до виробничої собівартості. Так у разі технічно неминучого браку 24 рахунок закривається на рахунок 23 або на рахунок 91 «Загальновиробничі витрати».

Бухгалтерський облік готової продукції (для даного товариства - плит перекриття , перемичок, плит стрічкових фундаментів, бетонних блоків, прогонів, сходових систем, елементів огорожі тощо) ведеться на рахунку 26 «Готова продукція». Субрахунки до рахунка 26 відкриваються за видами готової продукції, місцями її зберігання (матеріально-відповідальними особами). За дебетом рахунка 26 відображається надходження виготовленої продукції на склад, за кредитом — вибуття та уцінка. Відвантажена або передана покупцям на місці готова продукція списується з рахунка 26 на дебет рахунка 901 «Собівартість реалізації».

Отже, у балансі сальдо синтетичного рахунку 26 «Готова за статтею «готова продукція» показує запаси за фактичною виробничою собівартістю.

2.3 Інвентаризація запасів, як початковий етап перевірки операцій з обліку запасів , та відображення її результатів в обліку

Основою господарської діяльності підприємстві ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є виробничі запаси: сировина, основні і допоміжні матеріали, комплектуючі вироби, товари, готова продукція, малоцінні та швидкозношувані предмети.

Запаси визначаються активом, якщо підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від операцій, пов'язаних з їх використанням. Іншою умовою визнання запасів є достовірність визначення їх вартості.

Під час організацій та проведення інвентаризації слід керуватися інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та документів і

розрахунків, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994 р. № 69. Для проведення інвентаризації призначають робочу комісію у складі не менше трьох осіб за обов'язковою участю матеріально відповідальної особи.

Перед початком інвентаризації матеріально відповідальна особа складає звіт і дає розписку про те, що до початку проведення інвентаризації не оприбуткованих матеріальних цінностей на складі немає, а всі документи здані до бухгалтерії.

До початку інвентаризації картки складського обліку повинні бути належним чином оформлені. Всі операції з руху запасів за кожним з них відображаються у картках. І відповідно виводяться залишки по запасам на день інвентаризації. Первинні ж документи з руху запасів здаються до бухгалтерії для їх бухгалтерської обробки.

Наявність запасів на складах чи у місцях їх зберігання визначається підрахунком, зважуванням, або іншим видом обліком залежно від одиниць вимірювання такого запасу. При цьому аудитор особисто стежить за правильністю проведення інвентаризації та сам записує її результати. Оформлені інвентаризаційні описи він передає в бухгалтерію для складання порівняльної відомості.

Якщо на об'єкті, де проводять інвентаризацію, наприклад, на складі, ведеться облік у кількісно-сумовому вираженні, то у порівняльну відомість записують тільки ті матеріальні цінності, за якими виявлені відхилення від облікових даних. Решту записують одним рядком на загальну суму.

На підставі порівняльної відомості оформляють результати інвентаризації.

Дані інвентаризації кожного виду запасів заносяться в інвентаризаційний опис. Він складається в двох примірниках і підписується всіма членами комісії. Перший примірник опису залишається у матеріально відповідальної особи. Другий екземпляр примірника передається до бухгалтерії. В бухгалтерії фактичні залишки запасів, відображених в описах, звіряють з даними бухгалтерського обліку.

Запаси, по яких виявлені розбіжності (залишки, недостача), записують в порівняльну відомість. При цьому матеріально відповідальна особа дає інвентаризаційній комісії письмове пояснення про причини їх виникнення.

Інвентаризаційна комісія свої висновки і пропозиції щодо врегулювання інвентаризаційних різниць оформляє протоколом. Цей протокол вона на затвердження керівнику підприємства. Керівник повинен приймає рішення про оприбуткування лишків і списання недостач запасів. І затверджує протокол у 5-денний строк.

У бухгалтерському обліку результати інвентаризації запасів відображають такими операціями.

- 1) Залишки виробничих запасів зараховують в доход операційної діяльності записом:

Дебет рахунка 20 «Виробничі запаси» (відповідний субрахунок)

Кредит рахунка 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

- 2) Вартість недостачі виробничих запасів списується:

Дебет рахунка 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»

Кредит рахунка 20 «Виробничі запаси» (відповідний субрахунок).

- 3) Недостачі і втрати від псування цінностей з вини матеріально відповідальних осіб відносяться на їх рахунок записом:

Дебет рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»

Кредит рахунка 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Якщо на час інвентаризації у разі виявлення недостачі запасів конкретні винуватці не встановлені, то вартість такої недостачі відображається на забалансовому рахунку 07 «Списані активи». При цьому використовується субрахунок 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей».

Після встановлення осіб, що є відповідальними за виявлені нестачі, вони повинні відшкодувати такі витрати. Таким чином належна до відшкодування сума зараховується до складу дебіторської заборгованості в доход звітного періоду записом:

Дебет рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»

Кредит рахунка 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Якщо при інвентаризації виявлені нестачі від розкрадання, нищення матеріальних цінностей, то згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116, відшкодовують збитки за формулою:

$$PЗ = [(Бв-А) \cdot Іінф + ПДВ + Аз] \cdot К \quad (3.1), \quad (2.3)$$

де:

РЗ - розмір збитку;

Бв - балансова вартість;

А – сума нарахованої амортизації;

Іінф - індекс інфляції;

ПДВ - податок на додану вартість;

Аз - акцизний збір;

К - коефіцієнт, що застосовується до відповідної групи цінностей.

У бухгалтерському обліку на суму вартості збитку недостачі цінностей, визначену відповідно до Закону України № 218 або Порядку № 116, що відшкодовується винними особами, складається бухгалтерський запис:

Дебет рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»

Кредит рахунка 716 «Відшкодування раніше списаних активів»

При цьому у разі відшкодування винними особами належної суми збитку від недостачі і псування матеріальних цінностей роблять запис:

Дебет рахунка 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках» , 66 «Розрахунки з оплати праці»

Кредит рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків».

Проте слід враховувати і пересортицю Тому при регулюванні інвентаризаційних різниць при пересортиці запасів можливий взаємний залік залишків і недостач запасів. Проте, якщо пересортиця виникла у однієї і тієї самої матеріально відповідальної особи, за один і той же період і з матеріальними цінностями одного і того самого виду. Але різниця у вартості недостач і залишків при більшій вартості недостач цінностей списується на рахунок осіб, що допустили пересортицю, і з них стягується.

Якщо конкретні винуватці пересортиці не встановлені, то такі недостачі цінностей вважаються втратами понад норми природного збитку і відносяться на результати діяльності підприємства. У цьому разі в протоколі інвентаризаційної комісії подається обґрунтоване рішення, чому такі різниці не можуть бути віднесені на винних осіб.

Надлишок запасів, що були виявлені при пересортиці, відносяться на доходи операційної діяльності підприємства.

3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Шляхи покращення організації обліку запасів підприємства

Запаси є майже не більшою частиною активів звичайного виробничого підприємства. З іншого боку саме вони займають найбільшу питому вагу у структурі витрат підприємства. А це в свою чергу прямо впливає на його фінансовий стан. Тому інформація про наявність та рух запасів повинна бути повною і об'єктивною. Тому саме вдосконалення бухгалтерського обліку запасів в даному випадку сприятиме ефективнішому управлінню самим підприємством.

Багато сучасних економістів, що займаються питаннями обліку запасів підприємства, здебільшого пропонують впровадження інформаційних технологій обробки економічної інформації про запаси. Проте питання вдосконалення обліку запасів є значно ширшим і потребує глибокої роботи з ряду напрямків:

- 1) Дослідження самого визначення «запасів» та теоретико-методичних основ їх обліку;
- 2) Проведення глибокого аналізу з метою запровадження системи внутрішнього і контролю запасів;
- 3) Чіткого розуміння їх класифікації;
- 4) Впровадження управлінського обліку запасів;
- 5) Проведення аналізу з метою ефективності використання запасів;
- 6) Впровадження системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні запасами.

Іншим важливим моментом з вдосконалення обліку та контролю запасів є впровадження міжнародних стандартів обліку, що призводять не лише до адаптації світового досвіду в сфері обліку до сучасних реалій господарювання

вітчизняних підприємств, але й сприятимуть безпосередньо вдосконаленню окремих об'єктів обліку.

Розпочати вдосконалення обліку запасів можна з впорядкування первинної документації. Важливим моментом є широке використання типових уніфікованих форм з обліку запасів. Це призводить до підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт даного виду об'єкту обліку.

Наступним етапом у вдосконаленні - забезпечення суворого порядку приймання, зберігання й витрат сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, тощо сприятиме їх раціональному використанню і як наслідок скороченню витрат у складі собівартості продукції, робіт, послуг.

Таке забезпечення зберігання запасів вимагає не лише правильного приймання та відпущення цінностей, але й відповідної організації місць зберігання запасів. Утримувати запаси для виробничого процесу в достатній кількості допомагають складські приміщення. При цьому вони повинні бути оснащені ваговими і вимірювальними приладами, мірною тарою й іншими засобами вимірювання, складування.

Важливим тут стає оперативний облік запасів. Він проводиться безпосередньо із перевірки складського господарства і може потребувати раціоналізації форм первинних документів. Чітко налагоджена система документообігу - від оформлення надходження запасів, до реєстрації й обробки документів є запорукою ефективного і раціонального використання запасів та уникнення понаднормативних втрат і розкрадань.

Використання великої кількості форм облікових документів, у тому числі лімітно-забірних карток, значно уповільнює роботу з обліку запасів матеріальних. Так, лімітно-забірні картки, як правило, оформляються на підприємствах нерегулярно. А потім у великій кількості у кінці місяця надходять у відділи матеріально-технічного постачання та у бухгалтерію. Матеріальні вимоги, що оформляються для усіх інших видів використання запасів, крім їх регулярного систематичного споживання, також потребують часу на опрацювання. Все це уповільнює роботу бухгалтерії у питанні опрацювання

інформації про використанні запасів у виробничому процесі конкретно взятого підприємства.

Отже, така обробка облікових документів є досить загайною і витратною по часу і ресурсам. І до кінця місяця збільшення їхньої кількості значно ускладнюють роботу складів і у групах матеріально-технічного постачання. Як показує практика, обсяг таких облікових робіт зростає на 18-20% на кінець місяця.

Аналіз існуючого порядку ведення обліку запасів на підприємстві «Хмельницькзалізобетон» показав, що необхідно система обліку запасів потребує вдосконалення. Чітка регламентація їх обсяг і строків передачі на обробку в бухгалтерію була б другим важливим кроком у вдосконаленні обліку запасів ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

З іншого боку, за рахунок дублювання інформації в різних документах зростає час на їх обробку. І тому можна запропонувати уніфікування форм певних документів, що скоротить час на їх обробку у бухгалтерії. Такої уніфікації потребують документи, на основі яких виробничі підрозділи одержують запаси із складів - лімітно-забірні картки, забірні картки, вимоги і накладні, тощо.

Можна запропонувати розробити єдину форму документа, наприклад, на відпущення матеріалу. І відповідно за умов комп'ютерної обробки даних це значно прискорить час на обробку такої інформації. Такий документ може включати всі об'єкти основного і допоміжного виробництва ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Відповідними кодами можна сформулювати напрями використання запасів.

Таку форму можна запропонувати і для підприємств аналогічного сектору виробництва. Наприклад, в рамках окремої області Така єдина форма документу дозволить внести єдність в систему реєстрації і обробки документів та оперувати співставними даними по галузі, області, виду виробництва.

На підприємстві на ТДВ «Хмельницькзалізобетон» раціональне і ефективно використання запасів потребує роботи за наступними напрямками:

- 1) Організація документального оформлення руху запасів;
- 2) Контроль обліку фактичного відпуску запасів на виробництво згідно визначених лімітів;
- 3) Контроль за витрачання запасів згідно норм і нормативів;
- 4) Облік і контроль відходів, браку та невикористаних матеріалів;
- 5) Облік і контроль правильності віднесення запасів на матеріальні витрати у собівартості продукції.
- 6) Вдосконалення автоматизації облікового процесу з руху запасів.

Отже, на ТДВ «Хмельницькзалізобетон» автоматизації облікового процесу запасів проводиться наступним чином.

Автоматизація робочих місць передбачає занесення у відповідні комп'ютери нормативну базу, необхідну у використанні запасів у виробництві. Вона повинна містити норми витрат різного роду запасів на виробництво. Також визначаються вартісні нормативи використання запасів за відповідними підрозділами підприємства. З метою подальшого співставлення і порівняння заноситься також і план виробництва, для якого встановлені ці норми витрат.

Такими чином формується певна виписка первинних документів для відпуску запасів. Так одночасно відбувається і контроль матеріально - відповідальною особою процесу відпуску запасів у виробництво.

Практичне використання такої нормативної бази полягає у тому, що це значно спрощує роботу як матеріально-відповідальних осіб, так і працівників бухгалтерії. Так при запиті на використання певного запасу вводиться його код. Проставляється необхідна його кількість і код потреби (на які цілі йде витрачання даного запасу). При цьому комп'ютер автоматично перевірить, чи є такий запас на складі і чи в достатній кількості. Відбувається порівняння із нормативами відносно до зазначеної потреби.

Доцільно зазначити також, що застосування комп'ютерних програм бухгалтерського обліку на ТДВ «Хмельницькзалізобетон» потребує і впровадження окремих форми попереднього й поточного контролю запасів. Особливо дотримання норм запасів і їх витрат за умов використання згаданого

вище прийому вдосконалення сприятиме ефективності оперативного обліку руху запасів. А отже і вчасному надходженню інформації до управлінців, що приймають стратегічні рішення щодо розвитку самого підприємства.

3.2 Особливості роботи та перевірки складського обліку запасів

Складський облік є невід'ємною частиною обліку зберігання запасів на складах на ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

З метою вдосконалення обліку і посилення функцій контролю за використанням запасів дослідженню підлягають картки сортового обліку. Вони видаються бухгалтерією матеріально відповідальним особам під розписку.

На основі первинних документів матеріальний відділ бухгалтерії контролює правильність записів у картках складського обліку. А також визначається сальдо після кожної операції. Такий вид обліку запасів є оперативно-сальдовий, і використовується на місцях (складах). В бухгалтерії ведеться облік тільки у вартісному вираженні за групами запасів.

Бухгалтер підписується в картках складського обліку і перевіряє таким чином правильність кожної операції.

Якщо виявляються розходження між даними складського і бухгалтерського обліку, то їх видно при співставленні залишків у сальдовій книзі з залишками по оборотних відомостях за групами запасів.

Для оцінки стану складського господарства і стану зберігання запасів може послужити суцільна інвентаризація запасів на окремих складах і у окремих матеріально відповідальних осіб. Перевірці підпадуть всі документи, де відображаються операції по запасам за період, що перевіряється. Серед таких документів є: наказ про проведення інвентаризації; наказ про створення інвентаризаційних комісій; самі інвентаризаційні описи та порівнювальні відомості. Перевіряються також протоколи інвентаризаційних комісій та реєстри бухгалтерського обліку, в яких відображені будуть результати інвентаризації.

Слід зазначити, що на ТДВ «Хмельницькзалізобетон» фактична наявність запасів не завжди перевіряється інвентаризаційними комісіями. Також залишки запасів записуються в інвентаризаційні описи за даними складського обліку. За таких умов за порівняльними відомостями не виникає розходжень. Проте, при наступних повторних інвентаризаціях виникатимуть значні відхилення фактичних залишків від облікових даних.

До проведення річної інвентаризації, як показує практика, проводиться списання втрат і псування запасів за відповідними актами. Особливої уваги при цьому потребують моменти списання запасів у межах їх природних втрат. Контролю підлягають не лише облікові показники, але й розрахунок норм списання, дотримання терміну зберігання, тощо. Після цього контролюються показники за реєстрами бухгалтерського обліку, де перевіряється правильність відображення результатів інвентаризації.

Отже, особливої уваги набуває система внутрішнього контролю. Так, внутрішньогосподарський контроль виступає на підприємстві однією з основних функцій його управління. І якщо розглядати його у ракурсі обліку запасів, то це буде система постійного спостереження і перевірки організації, оцінки, обліку і перевірки операцій, пов'язаних з рухом запасів товариства. Інформація, отримана у результаті роботи такої системи контролю на підприємстві, сприятиме обґрунтованості й ефективності управлінських рішень, щодо усунення або зниження ризиків його діяльності й управління запасами.

Ефективно функціонуюча система внутрішньогосподарського контролю сприяє досягненню довгострокових цілей і вирішенню поточних завдань підприємства та забезпечує стабільність його розвитку. Відсутність такої системи на практиці не дозволяє належним чином оцінювати результати роботи окремих підрозділів і працівників, та отримувати вчасну і об'єктивну інформацію про запаси товариства.

Класично, узагальнюючи погляди вітчизняних науковців в економічній літературі, така система внутрішнього контролю може бути подана у вигляді

наступних складових(рис.3.1) [□ 1.5, □ 1.10, □ 1.11] :

Рисунок 3.1 – Система внутрішнього контролю

На нашу думку, необхідність впровадження такої системи внутрішнього контролю на підприємстві на сьогодні зумовлена вимогами ринкового середовища.

Метою роботи такої системи контролю при обліку операцій із запасами є встановлення достовірності первинних даних. А також зіставність даних первинного обліку щодо наявності і руху запасів із даними облікових регістрів.

Тому основними завданнями роботи системи внутрішнього контролю із запасами є:

- організація складського господарства;
- забезпечення відповідного стану збереження запасів;
- встановлення законності операцій із запасами;
- визначення правомірності включення витрат запасів до складу собівартості продукції;
- дотримання норм витрачання запасів;
- дотримання ефективності використання запасів;

- перевірка норм і нормативів використання запасів;
- перевірка правильності реалізації запасів;
- перевірка реалізації залишків запасів;
- дотримання правил формування собівартості продукції по об'єктах калькуляції витрат;
- використання відповідних рахунків синтетичного і аналітичного обліку витрат запасів .

Отже стадії проведення внутрішнього контролю запасів, починаючи із складського господарства ,на підприємстві можна поділити на відповідні етапи (рис.3.2).

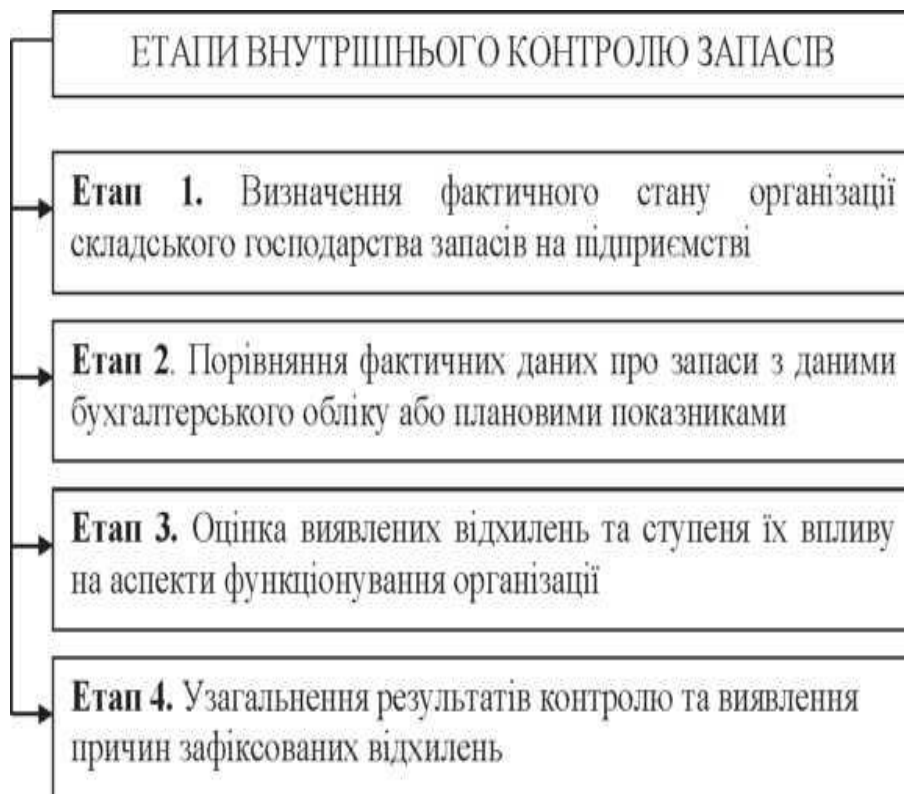

Рисунок 3.2 – Етапи внутрішнього контролю запасів

Під час внутрішнього контролю проводиться інвентаризація суцільним або вибіркоким методом. Можливо і застосувати зустрічну перевірку, у разі виявлення сумнівів у достовірності певних документів.

Важливою є і перевірка матеріальних звітів. До них і додаються документів ті відповідних картки складського обліку. Що також підлягають перевірці і зіставленню. Вибірковим методом проводиться перевірка сальдових відомостей на перше число місяця. Звіряються данні за бухгалтерським обліком із відповідними даними складських карток. При виявленні неточностей і розбіжностей проводиться суцільна перевірка і встановлення причин таких випадків.

Найбільш характерними помилками у обліку та відображенні запасів можна є:

- порушення проведення інвентаризації; недотримання вимоги щодо її проведення та організації;
- не проведення інвентаризації за обов'язково обумовлених випадків законодавством країни
- відсутність договорів про матеріальну відповідальність;
- відсутність контролю щодо руху запасів у бухгалтерії;
- відсутність контролю щодо руху запасів на складах;
- порушення умов списання у виробництво запасів;
- порушення обліку ПДВ по операціях із запасами.

Таким чином, не зважаючи на те, що одним із об'єктивніших видів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання є незалежний контроль, що проводиться незалежними зовнішніми аудиторами, ефективно працююча система внутрішнього контролю є запорукою вчасності отримання інформації про рух запасів підприємства. Тому, оскільки запаси займають найбільш питому вагу у складі собівартості продукції підприємства, від інформації про їх ефективне витрачання залежить стійкість і безперервність виробничого процесу. І в подальшому це сприятиме успішній діяльності підприємства, розвитку і реалізації його конкурентних переваг на ринку.

3.3 Внутрішній аудит запасів, як засіб вдосконалення їх використання та достовірності облікових даних

Одним з етапів процесу вдосконалення обліку запасів підприємства є створення системи внутрішнього контролю на підприємстві. Результати її роботи є не лише підґрунтям для майбутніх перевірок, але й можуть в майбутньому як довести ефективність роботи підприємства, чи використання запасів, наприклад, так і вказати на проблемні моменти у обліку запасів, чи роботи підприємства взагалі.

Таким чином, основою у плануванні аудиторської перевірки запасів буде оцінка системи внутрішнього контролю. Показники її роботи значно скоротять час при проведенні основної перевірки. Ефективність роботи системи внутрішнього контролю впливатиме і на об'єм аудиторських процедур. Такими чином при розробці аудиторської програми результати роботи системи внутрішнього контролю є тією основою, що значно скоротить час і ресурси на проведення основної перевірки.

Система внутрішнього контролю може рахуватися ефективною, якщо витрати на її організацію не перевищують тих очікуваних результатів, які є метою її роботи. З іншого боку її ефективність полягає у своєчасності попередження виникнення недостовірної інформації про діяльність підприємства. Якщо на меті стоїть перевірка правильності і достовірності обліку запасів, то ефективна система внутрішнього контролю повинна зібрати і надати достатню кількість достовірної бухгалтерської звітності з даного питання. На основі такої інформації розроблятиметься відповідне рішення щодо вдосконалення обліку запасів і усунення проблемних і вузьких місць.

Отже, внутрішній контроль є важливою функцією управління, зокрема запасами підприємства. Як відомо, вони займають досить часто більшу питому частку у балансі підприємства, оскільки забезпечують виробничий процес.

Основними напрямками внутрішнього контролю є перевірка реальності, повноти обліку господарських операцій із запасами підприємства, контроль їх

класифікація, правильності врахування і списання, їх оцінки тощо. Тому, відповідно до напрямків контролю, їх завдань можна виділити основні завдання системи внутрішнього контролю щодо перевірки запасів[□1.10].

Таблиця 3. 1– Завдання системи внутрішнього контролю щодо перевірки обліку запасів

Напрямки контролю	Загальна характеристика	Основні завдання системи внутрішнього контролю щодо запасів
Реальність	Зафіксовані операції дійсно проводились і підтверджені відповідними документами	Забезпечення проведення підтвердження даними накладних , актів виконаних робіт та інших документів всіх господарських операцій з обліку запасів
Повнота	Всі фактично проведені операції записані в обліку, жодна не пропущена	Забезпечення повного відображення господарських операцій щодо запасів у регістрах бухгалтерського обліку
Дозвіл	Операції санкціоновані у відповідності з політикою компанії	Забезпечення наявності підпису керівника чи уповноваженої ним особи
Точність	Всі суми належним чином розраховані	Забезпечити належний розрахунок сум по аналітичних рахунках, журналах , відомостях
Класифікація	Операції віднесені на відповідні рахунки	Забезпечити контроль за правильністю віднесення запасів на відповідні рахунки
Облік	Облік операцій повністю завершений	Забезпечити відповідність записів аналітичного і синтетичного обліку, записати в облікових регістрах , в Головній книзі, звітності
Періодизація	Операції записані у відповідному періоді	Забезпечення відображення господарських операцій щодо запасів, в тому періоді, в якому вони були здійснені

Отже, за умов роботи системи внутрішнього контролю перевірку запасів можна проводити наступними процедурами:

- 1 інвентаризація запасів;
- 2 зіставлення даних інвентаризації по запасах з даними бухгалтерського обліку;
- 3 зіставлення аналітичних даних по запасам із первинними документами на придбання;
- 4 перевірка угод на придбання запасів;
- 5.зіставлення вартості запасів за первинними документами із даними, бухгалтерського обліку;
- 6 перевірка правильність арифметичних розрахунків оцінки запасів;
- 9 перевірка правильності списання запасів;
- 10 перевірка правильності відображення операцій з руху запасів на рахунках бухгалтерського обліку.

Отже, аудиторські процедури – це певні інструкції щодо збору доказів щодо правильності ведення обліку запасів на кожному етапі аудиту.

Основними вимогами щодо вибору аудиторських процедур будь-якого об'єкту є те, що вони, по-перше, повинні сприяти досягненню заданої мети аудиту (перевірки); по – друге, сприяти зниженню ризику не виявлення похибки чи недостовірності інформації до визначеного допустимого рівня. Таким чином у процесі перевірки при застосуванні аудиторських процедур, отримані докази є достатніми для формування висновку про ефективність використання запасів та відповідність чинному законодавству у питаннях ведення обліку по операціях з ними.

Є два види процедур. Перший, процедури перевірки по суті. Це можуть бути певні тести (процедури), що націлені на виявлення суттєвих викривлень у звітності, зокрема і по запасам.

Другий вид - аналітичні процедури. Це певного роду співвідношення між фінансовими і нефінансовими даними за визначеним об'єктом перевірки, запасами у нашому випадку. .

Застосування аналітичних процедур у процесі аудиту запасів представлено у табл. 3.2[□1.5,□1.6,□1.10].

Таблиця 3.2 – Застосування аналітичних процедур у процесі аудиту запасів

Етапи процесу аудиту	Мета застосування процедур	Методи аналізу	Результати застосування аналізу
Планування	Визначення потенційних сфер припущення помилок у обліку запасів	Порівняння з: минулими роками, середньо галузевими показниками, іншими підприємствами. Аналіз фінансових коефіцієнтів	Визначення характеру, масштабів і строків аудиту запасів
Підтвердження залишків на рахунках бухгалтерського обліку	Отримання аудиторських доказів по операціях із запасами	Порівняння, структурний, регресійний, факторний аналіз запасів. Аналіз фінансових коефіцієнтів на підставі квартальної звітності	Отримання аудиторських доказів
Заключні процедури	Оцінка отриманих свідчень. Перевірка якості аудиту. Оцінка здатності підприємства продовжувати свою діяльність (прогнозування банкрутства)	Порівняння з: минулими роками, середньогалузевими показниками, іншими підприємствами. Аналіз фінансових показників на підставі перевіреної звітності	Підтвердження якості аудиту і достатньої обґрунтованості аудиторського висновку

Отже, аналітичні процедури на основі аналізу фінансової інформації, що подана у фінансовій звітності підприємства проводиться порівняння або з

зіставною інформацією за попередні періоди; або з майбутніми, очікуваними результатами діяльності. В рамках посилення аудиторських пропозицій щодо вдосконалення обліку запасів підприємства аудиторські процедури, аналітичні, можна провести у порівнянні інформації по запасам підприємства із аналогічною галузевою інформацією чи з показниками інших підприємств.

Окрім того за допомогою аналітичних процедур можна дослідити і взаємозв'язки між елементами фінансової інформації. Так можна порівняти реальні дані із прогнозованими показниками.

У системі заходів по вдосконаленню механізму бухгалтерського обліку і контролю запасів доцільно запропонувати поетапне впровадження і використання аудиторських процедур.

У таблиці 3.3 подано основні етапи аудиторських процедур запасів підприємства

Таблиця 3.3 – Етапи аудиторських процедур

Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Індекс робочого документа	Примітки
Перевірка наявності запасів і отримання підтвердження про право власності на всі запасів, котрі зберігаються на підприємстві у матеріально-відповідальних осіб	Молчанюк Є.В.		
Перевірка правильності та повноти відображення в обліку запасів	Молчанюк Є.В.		
Перевірка оцінки запасів	Молчанюк Є.В.		
Порівняння даних первинного обліку запасів з Головною книгою	Молчанюк Є.В.		
Перевірка правильності та повноти надходжень, обліку та вибуття запасів	Молчанюк Є.В.		
Перевірка правильності норм витратчання запасів	Молчанюк Є.В.		
Перевірка даних за результатами інвентаризації запасів	Молчанюк Є.В.		

Важливим завданням з обліку запасів є завдання по забезпеченню їх економії. Підприємство повинно дотримуватися їх раціонального використання їх у виробничому циклі.

Під час дослідження системи контролю за порядком відпуску запасів зі складів і їх використанням встановлено, що на ТДВ «Хмельницькзалізобетон» приділяється увага. Під час перевірок встановлено, що факти перевищення ліміту при відпуску запасів відсутні. І їх раціональне витрачання забезпечується.

В цілому питанням ефективного використання сировини і матеріалів на даному підприємстві приділяється певна увага на всіх рівнях управління. На підприємстві задіяні дієві механізми матеріальних і моральних стимулів економії. Дотримуються і витрачання запасів відносно до поставлених норм, що дозволяє отримувати належні результати від господарської діяльності. Проте необхідність у вдосконаленні діючої методики внутрішнього контролю за рухом і використанням матеріальних ресурсів є актуальною. Розробка і застосування на підприємстві «Хмельницькзалізобетон» більш раціональної системи, наприклад, преміювання за економію ресурсів сприятимуть якісному використанню запасів на всіх виробничих етапах.

На ТДВ «Хмельницькзалізобетон» перевірка використання запасів - це належним чином організована система нагляду і перевірок за їх використанням. Вона включає процедури щодо виявлення фактів неправильного і несвоєчасного оформлення первинної документації на відпуск матеріалів. Фіксуються і факти необґрунтованого їх відпуску і витрачання у процесі виробництва продукції підприємства. Перевірці підлягають операції із запасами щодо їх законності, обґрунтованості і доцільності. А по результатам перевірки пропонуються раціональні шляхи і способи подолання відхилень.

Проте, на рівні бухгалтерії важливою є перевірка на предмет віднесення витрачання запасів на витрати виробництва. Тому тут необхідно зосередити увагу на наступних моментах:

- 1) зосередження уваги при обґрунтованості відпуску запасів відповідно до встановлених лімітів;

- 2) перевірка ефективності використання запасів структурними підрозділами підприємства;
- 3) перевірка матеріально-відповідальних осіб щодо законності видачі запасів, і осіб, що безпосередньо витрачають запаси в процесі виробничої діяльності підприємства.

Для того щоб організувати відповідний контроль за згаданими напрямками, необхідно системі внутрішнього контролю підприємства уникати невизначеності у виборі об'єктів контролю. Для цього є ефективними розроблення планів тематичних перевірок. З метою підвищення якості проведення перевірки необхідно чітко визначити об'єкти. Отже при перевірці використання запасів, важливим є дотримання норм витрат та раціональність використання запасів у виробництві продукції підприємства.

Визначення, систематизація і аналіз відхилень фактичних витрат від встановлених норм використання запасів є одним із важливіших моментів обліку і контролю їх використання. Рішенню даної проблеми сприятиме застосування ефективної системи документування і витрачання запасів на виробництво продукції. Окрім того важливим є детальний аналіз і точний розрахунок норм витрачання запасів на етапі планування.

На ТДВ «Хмельницькзалізобетон» перевірка витрачання запасів здійснюється шляхом перевірки таких документів як лімітно-забірні картки, вимоги, відомості та інші.

Комбінування та комплексний підхід до документування операцій з руху запасів дозволить у практичній діяльності скоротити обсяг первинної документації. Зі свого боку це посилить контроль за технологічною дисципліною.

Проте узагальнення первинної документації щодо використання запасів залежатиме від того порядку документування таких операцій, що є затвердженим для галузі, і для самого підприємства його обліковою політикою.

Класично, сутність методу документування полягає в тому, що відпуск запасів в межах норм проводиться за лімітно-забірними картками. Якщо

виникають відхилення від норм, то така інформація збирається в сигнальних вимогах. Така ситуація на практиці характерна для операцій заміни запасів, матеріалів. І це відбувається через недоліки в організації забезпечення виробничого процесу необхідними запасами.

Важливим є використання ресурсозберігаючих технологій. Вони сприятимуть не лише якісному і економічному використанню ресурсів, але й з іншого боку, сприятимуть пошуку заміни дефіцитних, наприклад, запасів на більш доступні ресурси, зберігаючи при цьому необхідну якість і параметри необхідного для виробництва продукції ресурсу.

Проте впровадження таких технологій є досить дорогавартісним і у практиці вітчизняних підприємств відбувається повільно.

Проте, на ТДВ «Хмельницькзалізобетон» вдосконалення облікового механізму, а отже і виробничого процесу підприємства відбувається із прогресивних інформаційних та ресурсозберігаючих технологій. Відбувається автоматизація більшості ділянок як управлінських, так і загально-виробничих, господарських робіт. Відбувається таким чином і автоматизація контролю, що починається із автоматизації виробничого процесу і закінчується автоматизацією обробки даних у бухгалтерії.

Використання комп'ютерних технологій у процесі обробки інформації з обліку запасів значно спрощує способи обробки даних, і як наслідок зростає швидкість і оперативність надання звітної інформації.

Автоматизація бухгалтерського обліку запасів та МШП за допомогою програмних продуктів передбачає такий алгоритм дій для формування звітності (рис. 3.3.)[□1.51] :

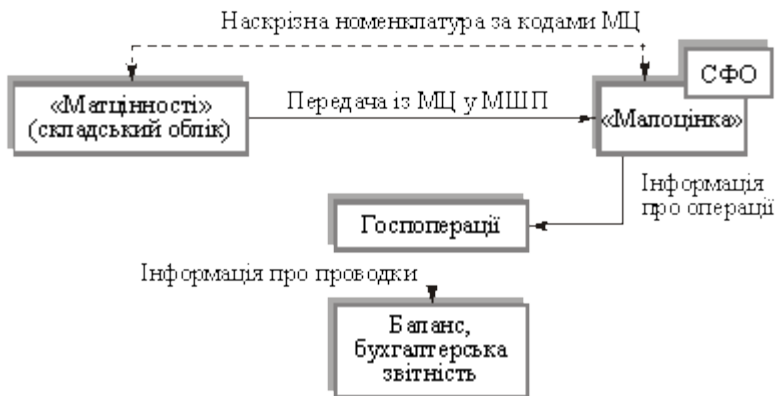

Рисунок 3.3 - Інформаційні зв'язки модуля запасів з іншими модулями для формування фінансової звітності

Така організація автоматизації обліку запасів демонструє напрямок руху інформації з обліку запасів в системі бухгалтерського обліку. На рис. 3.3 показано, яким чином від паперової до комп'ютерної інформація надходить до головних одержувачів інформації, управління підприємства через його фінансову звітність.

ВИСНОВКИ

Отже, як зазначено у законодавстві України, “запаси – це придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві” [1.38]. Проте на підприємстві у виробництві продукції, надання послуг, виконання робіт запаси використовуються нерівномірно. Частина з них може повністю використовуватися у технологічному процесі. Це, наприклад, сировина матеріали. Інші – змінювати форму, наприклад, фарби. Окрім того по-різному вони входять до складу витрат продукції робіт, послуг – від повного списання на собівартість такого виробу, до лише опосередкованого процесу сприяння виготовлення продукції, наприклад МШП.

Але запаси, як показує практика, займають значну питому вагу не лише у активах виробничого підприємства, алей значну питому вагу у складі витрат на виробництво основного продукту підприємства, у складі собівартості. Таким чином їх вплив на фінансовий результат діяльності підприємства є досить значним.

Методологічні засади формування інформації про запаси у бухгалтерському обліку та розкриття її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 02.11.99 р. за № 751/4044 [1.38]. Норми цього Положення (стандарту) використовують усі вітчизняні підприємствами, незалежно від форм власності, окрім бюджетних установ.

В даній дипломній роботі була розглянута діяльність товариства за 2018 – 2020 рр. Згідно даних аналізу фінансово-господарської діяльності товариства « Хмельницькзалізобетон» можна зробити позитивний висновок щодо результатів його роботи. Спостерігаються прибутки у зазначених роках. Як показав більш детальний аналіз показників фінансового стану, підприємство є ліквідним, платоспроможним, а отже і конкурентоздатним на ринку. Його продукція є рентабельною і конкурентною на ринку у сегменті аналогічних товарів.

Підприємство вміє мобілізувати наявні джерела засобів виробництва та вдосконалювати технологію виробництва. Це сприяє зростанню обсягів реалізації продукції та підвищенню фінансових результатів, фінансової стійкості та платоспроможності самого товариства.

Предметом дослідження дипломної роботи є порядок формування та використання запасів товариства «Хмельницькзалізобетон». Було розглянуто порядок їх обліку та методику аудиту. Перевірено дотримання вимог чинного законодавства з обліку запасів.

За даними роботи, на баланс товариства запаси зараховуються за первісною вартістю. Вона розраховується залежно від шляхів надходження запасів і відповідно до вимог П(С)БО 9 «Запаси».

За П(С)БО 9 "Запаси" для оцінки руху запасів виділено ряд методів (ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат, ціни продажу). Проте товариство «Хмельницькзалізобетон» згідно Наказу Про облікову політику товариства використовує наступні методи оцінки залежно від видів запасів:

- для матеріалів – за ідентифікованою собівартістю;
- для палива – запаси списуються за собівартістю перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- для списання запасних частин – собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- для обліку готової продукції – списання за нормативними витратами;
- для обліку МШП – за середньозваженою собівартістю.

Бухгалтерський облік запасів ведеться на рахунках другого класу «Запаси». У товариства «Хмельницькзалізобетон» запаси представлені у вигляді сировини й матеріалів, МШП, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин і інших матеріалів.

Оскільки товариство «Хмельницькзалізобетон» є виробничим, то на рахунках 2 класу обліковуються вироби, що не відповідають встановленим стандартам за своєю якістю. Такі вироби відносяться до

браку. А на рахунку 24 обліковуються витрати, пов'язані із браком. Облік ряду запасів ведуть на товаристві і на позабалансовому обліку.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» може виконувати роботи із переробки матеріалів замовників. Для обліку таких запасів використовується позабалансовий субрахунок № 022 «Матеріали, прийняті для переробки». За дебетом цього позабалансового рахунку обліковується надходження матеріалів замовника на переробку. Кредит рахунку відображає списання - передачу виробів, виготовлених із цих матеріалів замовнику.

Ефективність управління господарсько-фінансової діяльністю даного товариства залежить від відповідним чином організованого контролю за обліком і витрачанням запасів. Це і система внутрішнього контролю на самому підприємстві, так і система незалежної перевірки – аудит. Такі форми контролю сприяють не лише виявленню недоліків, але й встановленню невикористаних резервів. Їх основна робота націлена на зменшення витрат запасів, і цим самим сприяють зростанню рентабельності роботи підприємства загалом.

Згідно запропонованих шляхів вдосконалення обліку і аудиту запасів на даному товаристві, радимо звернути увагу системі внутрішнього контролю на такі важливі моменти обліку запасів:

- забезпечення належного контролю за збереженням запасів товариства;
- дотримання законності операцій щодо руху запасів;
- відображення достовірних даних по операціях із запасами товариства;
- дотримання своєчасності документального відображення операцій із запасами;
- дотримання технічно обґрунтованих норм використання запасів;
- дотримання правильності документального оформлення операцій з руху запасів;
- дотримання правил ведення обліку щодо операцій із запасами;
- контроль за надлишками запасів;
- недопущення фактів нестач і розкрадання запасів, тощо.

Розглядаючи такі суттєві моменти з обліку операцій із запасами, за даними товариства «Хмельницькзалізобетон», з іншого боку, опираючись на аналітичні дані, що були використані під час аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, можна зробити загалом позитивний виновок щодо правильності і відповідності відображення облікових даних про рух запасів в бухгалтерському обліку і звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

- 1 Блакита Г.В. Бухгалтерський облік: практикум / Г.В. Блакита, . – К.: ЦУЛ, 2011. – 152 с.
- 2 Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік : підручник. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 480 с.
- 3 Бухгалтерський облік: нормативна база / С. Ільяшенко. – Х.: Фактор, 2017. – 264 с.
- 4 Бондар М.І.,Звітність підприємств: навч. посіб./ М.І. Бондар. – К.: ЦУЛ, 2015. – 570 с. Бондар Ю. Робочі документи аудитора. Лід Скедьюли та програми. Аудиторська вибірка: посібник. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство». 2017. 396 с.
- 5 Бурлан С.А., Панченко І.М. Облікове забезпечення управління товарними запасами на підприємствах оптової торгівлі. Ефективна економіка. 2019. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=74224>.
- 6 Бухгалтерський фінансовий облік : підручник / Ф.Ф. Бутинець та ін. Житомир : Рута, 2009. 912 с.
- 7 Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI, зі змінами та доповненнями. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
- 8 Власенко Н. І. Фінансовий облік [Електронний ресурс]: навч. посіб. / Н. І. Власенко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є.Жуковського «Хар. авіац. ін-т», 2016. – 39 с.
- 9 Вороная Н. Запаси на підприємстві. Визначення та класифікація запасів /Н. Вороная, Н. Білова, М. Нестеренко // Податки & Бухоблік. – 2014.-№ 67 Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2014/august/issue-67/article-1338.html>
- 10 Гордієнко Н.І., Харламова О.В., Мізік Ю.І., Конопліна О.О. Аудит: методика і організація : навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. 2017. 319с.

- 11 Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2016. 424 с. 3. Аудит : підручник / О.А. Петрик та ін. Київ : КНЕУ, 2015. 498 с.
- 12 Гужавіна І.В., Кримська В.В. Проблемні аспекти обліку запасів на підприємстві. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. -2013.- № 272. -С. 86-91.
- 13 Демченко Т. А. Чвертко Л.А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями його вдосконалення на підприємстві. Економічні горизонти. -2017. -№ 1(2). -С. 48–56.
- 14 Дожланський А. М. Економічна сутність товарних запасів у оптовій торгівлі. Науковий вісник НЛТУ України. -2013.- Вип. -23.4.- С. 163-169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2013_23.4_28
- 15 ДСТУ 3437-96. Нафтопродукти. Терміни та визначення (62226). Режим доступу: https://dnaop.com/html/62226/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_3437-96
- 16 Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і в організаціях України, затверджена спільним наказом Держнафтогазпрому, Мінекономіки, Мінтрансу, Держстандарту, Держкомстату України від 02.04.98 р. № 81/38/101/235/122. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0685-99#Text>
- 17 Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
- 18 Конституція України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- 19 Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення / Ю.Г. Кім. — К.: ЦУЛ, 2014. — 600 с.

- 20 Кіртока Р. Г. Особливості проведення аудиту виробничих запасів в сучасних умовах на підприємствах харчовій промисловості. Глобальні та національні проблеми економіки. -2015.- Вип. 3.- С. 869–872.
- 21 Кузик Н. Методичні аспекти аудиту запасів. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. -2015.- Вип. 4. С. -106–113.
- 22 Лень В.С. Організація бухгалтерського обліку / В.С. Лень : Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2016. – 696 с.
- 23 Лист Держспоживстандарту від 31.07.09 р. № 7855-1-5/19 режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v7855609-09#Text>
- 24 Лишиленко А.В. Бухгалтерский учет: учебник. / А.В. Лишиленко. – К.:ЦУЛ, 2011. – 736 с.
- 25 Методичні рекомендації щодо формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості: наказ МПП України від 09.07.07 р., № 373. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://document.ua/metodichni-rekomendaciyi-shodo-formuvannja-sebevertosti-prod-srrsdocsrh2000825917.html>.
- 26 Миронова Ю. Ю. Облікова політика підприємства: сутність, особливості та проблеми формування / Ю. Ю. Миронова, А. Ю. Прут, Ю. Л. Шинкар // Причорноморські економічні студії. – 2019. – Вип. 39(2). – С. 108- 112. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_39\(2\)__23.3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_39(2)__23.3)
- 27 Михайлов М.Г. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу / М.Г. Михайлов : Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, – 2016.– 320 с.
- 28 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 "Запаси". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
- 29 Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 11.04.2013 р. № 476. Режим доступу: <https://dtki.com.ua/show/2cid010381>.

30 Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 р. Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата України. Київ. 2018. Ч.1. 1142 с.

31 Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 30.12.2013 р. № 433. Режим доступу: <https://zakon.help/law/433>.

32 Наказ Міністерства транспорту Про затвердження Норм витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті від 10.02.1998 № 43. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0043361-98#Text>

33 Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73 / Міністерство фінансів України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

34 План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р., № 291. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.

35 Податковий кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

36 Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258–VIII / Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

37 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV ВР, зі змінами та доповненнями. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

38 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

- 39 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 / Міністерство фінансів України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
- 40 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999р. № 318 / Міністерство фінансів України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
- 41 Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ МФУ від 02.09.2014 р. № 879 Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365>
- 42 Порядок визначення розміру збитку від розкрадань, нестач, псування матеріальних цінностей : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. № 116 / Кабінет Міністрів України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF>
- 43 Новик І. В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві / І. В. Новик // Наукові записки [Української академії друкарства]. – 2017. – № 2. – С. 188–196. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2017_2_22.
- 44 Новодворська В.В. Організація обліку товарних запасів та їх відображення в обліковій політиці підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. вип.13. С.592-595.
- 45 Скрипник М. Є., Шум'як Г. В. Особливості обліку в оптовій торгівлі. Журнал науковий огляд. 2017. № 11 (43). Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2017/797-1517525244.pdf>.
- 46 Смоквіна Г. А., Оніщенко Н. А., Міхалева К. С. Теоретичні основи сутності та законодавчого забезпечення внутрішнього аудиту товарних запасів торговельного підприємства. ІХ Всеукраїнська науковопрактична інтернет-конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»: матеріали конференції. Одеса, 2015. С.72-75. Режим доступу: <https://economics.opu.ua/files/science/oblik/2015/72.pdf>.
- 47 Садовська І.Б. Бухгалтерський облік : навчальний посібник/ І.Б.Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є.Нагірська// Київ : ЦУЛ, 2013. 688 с.

- 48 Ситнік Б. Т. Основи інформаційних систем і технологій: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. – 175 с
- 49 Тесак О. В. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку / О. В. Тесак // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 21(2). – С. 97-100. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_21\(2\)__22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_21(2)__22).
- 50 Талайло О.О. Особливості організації обліку запасів за міжнародними та національними стандартами / О.О. Талайло, Є.Г. Чернікова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>
- 51 Терещенко Л.О Інформаційні системи і технології в обліку/ Л.О. Терещенко, ., І.І. Матієнко-Зубенко// Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2004. — 187 с.
- 52 Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник/ Ю.М. Тютюнник// . Полтава : РВВ ПДАА, 2014. 358 с.
- 53 Хоменко Н.В., Карпенко О.В., Верига Ю.А. Товарні запаси: проблеми обліку, контролю та звітності: Монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 153 с.